

รี้ตีสาร ฉบับ

มือประชาธิปไตย

ทางเลือกด้านเศรษฐกิจ
การเมืองและสังคม

ตามแนวคิดของท่าน
ปรีดี พนมยงค์

ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร สถาบันปรีดี พนมยงค์

รัฐบุรุษอาวุโส
ปรีดี พนมยงค์
(2443-2526)

ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2443
ณ บ้านริมคลอง เมืองฝั่งใต้ หน้าวัดพนมยงค์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จบชั้นประถมบริบูรณ์ ที่โรงเรียนวัดศาลาปูน
อำเภอกรุงเก่า เข้าชั้นมัธยมที่โรงเรียนวัดเบญจม
บพิตรที่กรุงเทพฯ ย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียน
ตัวอย่างมณฑลกรุงเก่าจนสอบไล่ได้ชั้นมัธยม 6
และศึกษาต่อที่โรงเรียนสวนกุหลาบ

เข้าศึกษาที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม
และศึกษาภาษาฝรั่งเศสด้วยใน พ.ศ. 2460 สอบ
ได้เป็นเนติบัณฑิตสยามใน พ.ศ. 2462

ไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ ประเทศฝรั่งเศสสอบ
ไล่ได้ปริญญารัฐ “บาเซอติเอ” และปริญญารัฐ
“ลิซองซีเอ” จากมหาวิทยาลัยกอง และศึกษาต่อ
ที่มหาวิทยาลัยปารีส สอบไล่ได้ปริญญารัฐเป็น
คุชฎีบัณฑิตกฎหมายฝ่ายนิติศาสตร์ และประกาศ
นียบัตรชั้นสูงทางเศรษฐศาสตร์ เดินทางกลับ
ถึงประเทศไทยเมื่อต้นปี พ.ศ. 2470

ปรีดีสาร

ฉบับคู่มือประชาธิปไตย

ทางเลือกรู้ด้านเศรษฐกิจการเมือง

และสังคมตามแนวคิดของ

ท่านปรีดี พนมยงค์

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์

สถาบันปรีดี พนมยงค์

พ.ศ. 2548

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike BY NC SA 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ปริทัศน์สาร

ฉบับคู่มือประชาธิปไตย

ดร. วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ปริทัศน์ พนมยงค์

ปริทัศน์สาร ฉบับคู่มือประชาธิปไตย. -- กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 2548.
96 หน้า.

1. ไทย -- การเมืองและการปกครอง. I. วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ผู้รวบรวม
II. ชื่อเรื่อง.

320.9543

ISBN 974-409-546-6

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มกราคม 2548

จัดพิมพ์โดย : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ

บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด

คณะที่ปรึกษา : เกียรติ ปรัชญาศิลปินวุฒิ, กิตติ ปิยะพสุนทรา
สุพล ไส้ชนิดกุล

ประธานกรรมการบริหาร : บัญชา เฉลิมชัยกิจ

กรรมการผู้จัดการ : ไชยรังสี เฉลิมชัยกิจ

บรรณาธิการบริหาร : วรุฒม์ ทองเชื้อ

บรรณาธิการ : สันติสุข โสภณศิริ, นายยา กัลโยธิน

พิสูจน์อักษร : สนม นิลวรรณ

แบบปก : วิโรจน์ จิรวิทยาภรณ์

รูปเล่ม : สุปราณี อภัยแสน

ภาพประกอบ : ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสถาบันปริทัศน์ พนมยงค์

ฝ่ายโรงพิมพ์ : สมจิต มณีอุปถัมภ์

ฝ่ายขาย : เฉลิมชัย แก้วเรือง

ฝ่ายการตลาด : ศุภวรรณ คุ่มภัย

จัดจำหน่ายโดย : สายส่งสุขภาพใจ บริษัท บุ๊ค ไทม์ จำกัด

14/370 หมู่ 10 ถ.พระราม 2 ซอย 38

แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150

โทรศัพท์ 0-2415-2621, 0-2415-6507

0-2415-6797 โทรสาร 0-2416-7744

www.booktime.co.th

พิมพ์ที่ : ฝ่ายโรงพิมพ์ บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด

โทรศัพท์ 0-2416-3294

คำนำสำนักพิมพ์

โลกทั้งใบ ไทยทั้งประเทศ อยู่ในกำมือ เมื่อได้ถือหนังสือเล่มนี้ เพราะว่าวิวัฒนาการการอยู่ร่วมกันของสัตว์ประเสริฐ นับแต่นุงไบบ่ ถือกระบองนอนตามถ้ำ อยู่นานนับแสนปี กระทั่งบัดนี้ที่ผ่านมาเพียงสั้นๆ นับปีได้ไม่กี่พัน มันคิด มันยึด มันติดระบบ ระเบียบกฎเกณฑ์ กลายเป็นสัตว์สังคม สัตว์การเมือง สัตว์เศรษฐกิจ มีกิเลส ตัณหา อุปาทาน รุนแรง จนเรียกได้ว่าสิ่งแวดล้อมตะล่อมให้เห็นแก่ตัวจัด สะสมส่วนเกินอย่างไม่มีขอบเขตโดยไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นอวิชชา ให้เกิดทุกข์เข็ญต่อตนเองและผู้อื่น แต่ก็ถูไถด้วยสีข้าง โดยอ้างว่าไม่ผิดกฎหมาย ไม่ได้ละเมิดรัฐธรรมนูญ แต่มันผิดกฎหมายของพระเจ้า คือกฎธรรมชาติ อันเป็นกฎแห่งสมดุลงแห่งความสงบสันติ แม้ตัวเองรู้ๆ อยู่แก๊ใจก็ยั้งฝืน โดยเฉพาะพวก “อภิสิทธิ์ชน” คนที่ได้เปรียบ อันมีนักการเมืองนายทุน ส่วนเศรษฐกิจบุญนั้น ยังจำเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน (ท่านอาจารย์พุทธทาส ภิกขุกล่าวไว้ว่า “เศรษฐกิจบุญยังจำเป็น นายทุนกระดาศซั่มไม่ดี”)

ท่าน ดร.วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ได้จัดเรียบเรียง แนวความคิดของท่านปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสในประเด็นที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม จากหนังสือของท่านรัฐบุรุษอาวุโสกว่า 10 เล่ม ออกมาได้อย่างกระชับ ชัดเจนมาก เป็น “คู่มือ” เสริมสร้างจิตสำนึกทางสังคม

คำนำ

หนังสือ ปรีดีสาร ฉบับ **คู่มือประชาธิปไตย** “ทางเลือกด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ตามแนวคิดของท่านปรีดี พนมยงค์” มิใช่ข้อเขียนทางวิชาการ แต่เป็นการนำเสนอแนวความคิดของท่านรัฐบุรุษอาวุโสในประเด็นต่างๆที่มีความสำคัญต่อความรู้เข้าใจในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ต่อผู้อ่านที่เป็นราษฎรสามัญซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาและพรรคการเมืองที่จะไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองในระยะเวลาที่กำหนด.

การตัดสินใจใช้สิทธิทางการเมืองจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อราษฎรมี “ทางเลือก” และมีความชัดเจนในสาระสำคัญของ “ทางเลือก” ที่มาสู่การพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ “ทางเลือก” ในเชิงปรัชญาและอุดมการณ์ซึ่งจะบ่งชี้นโยบายและมาตรการ ตลอดจนบทบาทและพฤติกรรมของบรรดาพรรคการเมืองและนักการเมือง.

หนังสือเล่มนี้อาจช่วยให้การตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้งของท่านผู้อ่านมีประสิทธิผลขึ้นบ้างไม่มากก็น้อย เพราะนอกจากจะทำให้ได้ทราบและเข้าใจแนวความคิดของรัฐบุรุษผู้เป็นแกนนำในการสถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในเมืองไทยเมื่อ 72 ปีมาแล้ว ก็ยังจะช่วยให้ปัญหาบางปัญหาที่คาใจกันอยู่ อาทิ ปัญหาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, ประชาธิปไตยสมบูรณ์, ระบบเศรษฐกิจที่เป็นประชาธิปไตย, อำนาจอธิปไตยและระบบเผด็จการ, ปัญหาและการแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ โดยผู้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือท่านรัฐบุรุษอาวุโสปรีดี พนมยงค์เอง.

สถาบันปรีดี พนมยงค์หวังว่า “ปรีดีสาร” ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย และขอขอบคุณองค์กรและบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ไว้ในโอกาสนี้

สถาบันปรีดี พนมยงค์

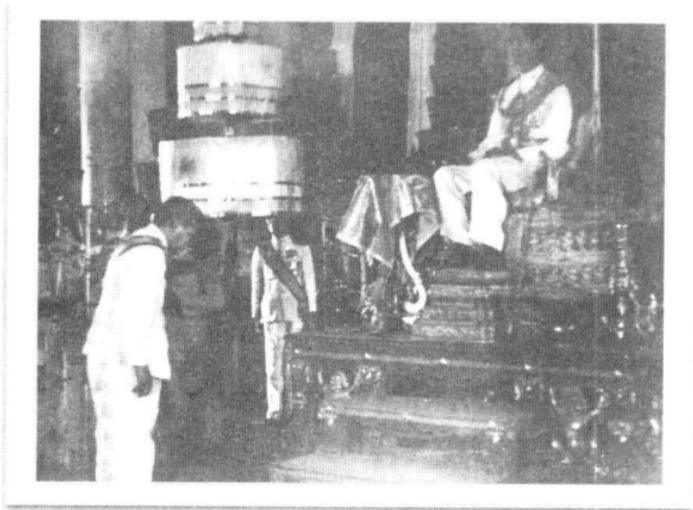
มูลนิธิปรีดี พนมยงค์

14 ธันวาคม 2547

สารบัญ

หน้า

1. อารัมภบท	9
2. แนวความคิดพื้นฐานของท่านปรีดี พนมยงค์	35
3. ทิศนะทางการเมือง	51
4. ทิศนะทางเศรษฐกิจ	63
5. ทิศนะทางสังคม	73
ประวัติย่อของท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์	91
บรรณานุกรม	95

ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2489
เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2489 ซึ่งถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญ
ฉบับที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่ง

อารัมภบท

เมื่อเช้าตรู่ของวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎร ได้ยึดอำนาจรัฐและประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองของ ประเทศไทย (สยาม) จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือระบอบการปกครองที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือ กฎหมาย เป็นระบอบที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้ รัฐธรรมนูญที่ให้มีสภาผู้แทนราษฎรเป็นแกนในการปกครอง ประเทศ.

ในวันที่ 27 มิถุนายน ศกเดียวกัน ได้มีประกาศ พระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติธรรมนูญการ ปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวขึ้น โดยให้มีสภาผู้แทน ราษฎรซึ่งแต่งตั้งโดยคณะราษฎร รับมอบอำนาจควบคุม ดูแลการบริหารประเทศจากหัวหน้าคณะราษฎร ซึ่งเป็น ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร. สภาผู้แทนราษฎรได้เลือกและ

แต่งตั้งประธานคณะกรรมการราษฎร และกรรมการราษฎร (เทียบเท่ากับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี) บริหารประเทศ โดยสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจถอดถอนจากตำแหน่งได้.

ประกาศพระบรมราชโองการดังกล่าวนี้เป็นกฎหมายฉบับสุดท้ายแห่งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ไม่มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ) และเป็นกฎหมายที่สถาปนากการปกครองระบอบใหม่ขึ้นในประเทศไทย ที่เรียกว่า “ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย”, กล่าวคือเปลี่ยนจากระบอบ “Absolute Monarchy” เป็นระบอบ “Constitutional Monarchy”.

“ราชาธิปไตย” เพราะเป็นการปกครองซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศและทรงใช้พระราชอำนาจแทนราษฎรทั้งในทางนิติบัญญัติ, ทางบริหาร, และทางตุลาการ, ซึ่งหมายถึงว่าการตรากฎหมาย, การบริหารราชการแผ่นดิน และการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีกระทำในพระปรมาภิไธย.

“รัฐธรรมนูญ” คือกติกาที่กำหนดวิธีการใช้พระราชอำนาจต่าง ๆ ตลอดจนระเบียบการปกครองแผ่นดินอัน

เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรหลัก เช่น สภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรี โดย “รัฐธรรมนูญ” เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ.

“ประชาธิปไตย” หมายถึงบรรดาข้อบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ระบุว่าอำนาจสูงสุดเป็นของราษฎร โดยให้พระมหากษัตริย์, สภาผู้แทนราษฎร, คณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) และศาลยุติธรรม เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนราษฎร. ภายใน 6 เดือน ครั้งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมาจากการเลือกตั้ง และภายใน 10 ปี หรือเมื่อราษฎรเกินกว่าครึ่งสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด.

อีก 6 เดือนต่อมา ในวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นการปรับปรุงข้อความในรัฐธรรมนูญ การปกครองฯ ฉบับ 27 มิถุนายน 2475 ให้สละสลวย และมีความรัดกุมยิ่งขึ้น โดยมีได้เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ. รัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม 2475 นี้ได้เป็นกฎหมาย

สูงสุดของประเทศจนกระทั่งได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2489, ซึ่งเป็นกาแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองที่ได้เปลี่ยนแปลงไปและเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ให้มี 2 สภา คือสภาผู้แทนและวุฒิสภาที่มาจากกาเลือกตั้ง.

รัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2489 โดย “คณะรัฐประหาร” ได้เข้าควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีความต่อเนื่องมาจนกระทั่งวันที่ 14 ตุลาคม 2516. ในระหว่าง 25 ปีที่บุคคลใน “คณะรัฐประหาร” ได้ผลัดกันเข้าบริหารประเทศนั้น ได้ใช้รัฐธรรมนูญหลายฉบับเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่. รัฐธรรมนูญเหล่านี้ยังคงไว้ซึ่งระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หากความเป็น “ประชาธิปไตย” ทางการเมืองมีความลางเลือนและในบางช่วงเวลาก็มิได้ปรากฏให้เห็น.

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ระบอบการปกครองแบบ “ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย”

ซึ่งได้ก่อกำเนิดโดยคณะราษฎร เมื่อ พ.ศ. 2475 ได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าจะมีฝ่ายปฏิภิกิริยาขัดขวางแนวโน้มนดังกล่าวเป็นครั้งคราว. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) เป็นเครื่องยืนยันความสถิตสถาพรของระบอบการปกครองดังกล่าว.

อย่างไรก็ตาม “ระบอบการปกครอง” ก็เป็นเพียงรูปแบบที่กำหนดเงื่อนไขของการปกครองประเทศ ซึ่งแม้ว่าจะอยู่ภายใต้ “รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย” แต่ก็มีได้เป็นหลักประกันว่า “ระบบ” การเมือง, เศรษฐกิจ, และสังคมจะต้องเป็น “ประชาธิปไตย” โดยอัตโนมัติ. ด้วยเหตุนี้จึงมีความสับสนกันในปัจจุบันว่า เพราะเหตุใดเมื่อประเทศไทยก็มีระบอบการปกครองและรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว, แต่การเมือง, เศรษฐกิจและสังคมจึงยังไม่เป็น “ประชาธิปไตย” อย่างที่ควรจะเป็น.

ในด้าน “การเมือง”, แม้จะมีการเลือกตั้งอย่างเสรีภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่ค่อนข้างรัดกุม ผลที่เกิดขึ้นก็ยังมีแนวโน้มไปทาง “เผด็จการรัฐสภา” เมื่อพรรคการเมืองบางพรรคสามารถครอบครองที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรได้

อย่างท่วมท้น และสามารถใช้อำนาจรัฐได้อย่างกว้างขวาง โดยที่ “ฝ่ายค้าน” ไม่อาจทำหน้าที่ได้โดยสมบูรณ์และมีประสิทธิผล. แม้กระทั่ง “องค์กรอิสระ” ต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะ “คานอำนาจ” ฝ่ายบริหารได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ.

ในด้าน “เศรษฐกิจ”, แม้จะเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันประกอบการโดยเสรี หาก “โภคทรัพย์” และ “ทุน” กลับตกเป็นกรรมสิทธิ์ของกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นส่วนน้อยของประเทศ ทำให้บรรดาผลประโยชน์ที่เกิดจากการสร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ที่ประชาชนมีส่วนร่วมเคลื่อนไปสู่กลุ่มบุคคลดังกล่าว. แม้กระทั่ง “รัฐวิสาหกิจ” ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจของส่วนรวม ก็ยังแปรรูปเป็นวิสาหกิจที่เปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลอันเป็นส่วนน้อยของประเทศเข้ามาร่วมเป็นเจ้าของและมีอำนาจในการบริหาร.

ในด้าน “สังคม”, แม้จะไม่มี ความแตกต่างระหว่างบุคคลในสถานภาพตามกฎหมาย, แต่ความแตกต่างก็ปรากฏอยู่ทั่วไป ซึ่งสาเหตุพื้นฐานก็มาจากความแตกต่างกันในฐานะทางเศรษฐกิจ. นอกจากนี้ ในหลายกรณี “ทัศนะทางสังคม”

ก็ไม่เป็นประชาธิปไตย เช่นการไม่เคารพสิทธิมนุษยชน, ความมีอคติต่อเพื่อนร่วมชาติที่มีความแตกต่างในเชื้อชาติ, ศาสนา, ลัทธินิยมและวัฒนธรรม.

ปัญหาในเรื่องของ “ประชาธิปไตย” ดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจมองได้ว่ารัฐธรรมนูญ ยังมีช่องโหว่หรือข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ขณะที่มีความเป็นไปได้ว่าพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลหรือพรรคการเมืองก็อาจเป็นสาเหตุได้จากการแสวงหาความได้เปรียบจากความอ่อนแอทางเศรษฐกิจและสังคมของคนส่วนใหญ่ของประเทศ.

โดยหลักการแล้ว การเมืองในระบอบประชาธิปไตยย่อมจะต้องมี “ทางเลือก” สำหรับการพิจารณาตัดสินใจของประชาชน ซึ่งโดยปกติ พรรคการเมืองจะต้องเป็นผู้นำเสนอ “ทางเลือก” ที่มีเหตุผลหนักแน่นอย่างชัดเจน.

“ทางเลือก” ที่สำคัญก็คือ “ทางเลือกด้านเศรษฐกิจ” เพราะเศรษฐกิจเป็นรากฐานของการเมืองและสังคม. หากเศรษฐกิจเป็นประชาธิปไตย การเมืองและสังคมก็จะเป็นประชาธิปไตยด้วย. การพิจารณา “ทางเลือกด้านเศรษฐกิจ” จะต้องดูตั้งแต่อุดมการณ์, ปรัชญา, ไปจนถึงนโยบายและ

มาตรการในแต่ละเรื่อง แต่ละปัญหา.

ถ้าหากปัญหาที่คาใจคนไทยเราในปัจจุบันว่า เพราะเหตุใดเมืองไทยจึงดูเหมือนจะยังขาดๆ “ประชาธิปไตยทางการเมือง” ตลอดจน “ทัศนะทางสังคม” ในหลายแง่ก็ยังไม่ค่อยจะเป็นประชาธิปไตย, คำตอบก็อาจจะเป็นว่า เพราะ “เศรษฐกิจ” ของประเทศไทยยังไม่เป็นประชาธิปไตย.

พรรคการเมืองยังมีได้ให้ “ทางเลือกด้านเศรษฐกิจ” ที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงอุดมการณ์และปรัชญา ซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดและกำกับนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจ. ดังจะเห็นได้ว่าทุกพรรคการเมืองจะมีนโยบายและมาตรการด้านเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างกันนัก นอกจากนโยบายและมาตรการของบางพรรคฯ อาจจะมีสีสันสดสวยที่ถูกใจผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งมากกว่า หรือมี “การตลาด” ที่เหนือกว่า, ซึ่งเป็น “ทางเลือก” ในบริบทของสีสันและการตลาด, มิใช่ “ทางเลือก” ในเชิงอุดมการณ์และปรัชญา.

ในปี พ.ศ. 2543 ที่ผ่านมานั้นเป็นโอกาสฉลองครบรอบ 100 ปี ชาตกาลของท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์

ซึ่งเป็นวาระที่องค์การยูเนสโกได้บรรจุนามของท่านไว้ในปฏิทินการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญของของโลกด้วย ได้มีการรวบรวมตีพิมพ์ข้อเขียนและคำบรรยายของท่านปริติพนมยงค์ในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนทำให้สัมภรณ์แก่บรรดาบุคคลและสื่อมวลชนที่ไปขอทราบความคิดเห็นในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่. ทศนคติและแนวคิดของท่านรัฐบุรุษอาวุโสที่ปรากฏในหนังสือและเอกสารดังกล่าวเปรียบเสมือนกุญแจที่ไขไปสู่ความเข้าใจที่กว้างขวางและลึกซึ้งในทุกประเด็นอันเกี่ยวกับประชาธิปไตยของเมืองไทย.

นอกจากนั้นยังอาจกล่าวได้ว่า ทศนคติและแนวคิดของท่านปริติพนมยงค์ เป็น “ทางเลือก” ที่น่าศึกษาและพิจารณา เพราะเป็น “ทางเลือก” ในเชิงอุดมการณ์และปรัชญาที่ยังขาดหายและกำลังอยู่ในการแสวงหาเพื่อตอบปัญหาที่คาใจคนไทยในเรื่องของประชาธิปไตย.

ท่านปริติพนมยงค์ มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทยมาตั้งแต่เริ่มต้น และเป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่วมสถาปนาการปกครองระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยขึ้นในเมืองไทย.

นอกจากจะได้ร่วมก่อตั้ง “คณะราษฎร” ขึ้น ณ กรุงปารีสเมื่อ พ.ศ. 2470 เพื่อวางแผนเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แล้ว, ท่านปรีดิฯ ในบรรดาศักดิ์หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือนในการยึดอำนาจรัฐเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 และเป็นผู้ร่าง “ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พ.ศ. 2475” ซึ่งมีพระบรมราชโองการประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ศกเดียวกัน ทำให้บังเกิดผลในการสถาปนาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยขึ้น. ต่อมาท่านปรีดิฯ ก็ได้ร่วมร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่โปรดเกล้าฯ พระราชทานเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475. ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 9 พฤษภาคม 2489.

ระหว่าง พ.ศ.2475 ถึง พ.ศ.2490 ท่านปรีดิพนมยงค์ ได้ร่วมบริหารราชการแผ่นดินในระบอบการปกครองใหม่ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, และรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการคลัง เมื่อก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา, ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในระหว่างสงครามดังกล่าว และได้เข้ารับหน้าที่นายกรัฐมนตรี 3 สมัยในช่วงเวลาสั้นๆ ภายหลังสงคราม. ผลงานของท่านรัฐบุรุษอาวุโสเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไป ซึ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมก็มีมาก และที่ได้บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของชาติไทยก็มีอยู่มิใช่น้อย รวมทั้งปฏิบัติการเสรีไทยเพื่อขอรังไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา.

ขอเขียน, คำบรรยาย, สุนทรพจน์และคำให้สัมภาษณ์ของท่านปรีดี พนมยงค์ สะท้อนความผสมผสานระหว่างความคิด, ความรอบรู้และประสบการณ์ ซึ่งจุดประกายให้เกิดความรู้และความเข้าใจในแง่มุมต่างๆ ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.

สำหรับคำว่า “ประชาธิปไตย” นั้น ท่านปรีดีฯ ให้หมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” และได้อธิบายต่อไปว่า

“ทั้งนี้พึงเข้าใจว่าการที่ปวงชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงมติได้ ก็จำเป็นที่ชนทุกคนรวมกันเป็นปวงชนนั้น

ต้องมี “สิทธิและหน้าที่ของมนุษย์ชน” อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ คือสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือปวงชนเป็นส่วนรวม. ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็น “สามัญชน” ถูกตัดสิทธิมนุษยชน โดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็มีลักษณะเป็นทาส จึงไม่ใช่ประชาธิปไตย. ถ้าสามัญชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่มนุษยชน แบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย”.

“สามัญชน” ท่านปรีดิษฐ์ นิยามว่าเป็น “ชนจำนวนส่วนมากที่สุดของปวงชน ประกอบด้วยชนทุกฐานะและอาชีพที่ไม่ใช่ประเภทอภิสิทธิ์ชน”

ขณะที่ “อภิสิทธิ์ชน” หมายถึง “ชนจำนวนส่วนข้างน้อยที่สุดของปวงชน ได้แก่ นายทุนยิ่งใหญ่มหาศาลเนื่องจากสะสมทุนสมัยใหม่ และรับช่วงสมบัติศักดินา, มีฐานะดีที่สุดยิ่งกว่าคนจำนวนมากในชาติ. อภิสิทธิ์ชนหมายความว่ารวมถึงสมุนที่ต้องการรักษาอำนาจและสิทธิของอภิสิทธิ์ชนไว้”.

เมื่อได้อธิบายความหมายของ “ประชาธิปไตย” โดย

ชัดเจนแล้ว ท่านปรีดี พนมยงค์ก็ได้ขยายความออกไปถึง
ความหมายของคำว่า “รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย”.

“รัฐธรรมนูญ” หมายถึง “กฎหมายว่าด้วยระเบียบ
การปกครองแผ่นดินหรือรัฐ”, ท่านปรีดีฯ ให้คำนิยาม
“มีผู้เข้าใจผิดว่าประเทศใดมีรัฐธรรมนูญ ประเทศนั้นก็ม
ีการปกครองแบบประชาธิปไตย. อันที่จริงนั้น รัฐธรรมนูญ
เป็นเพียงระเบียบการที่เขียนเป็นกฎหมายว่าประเทศ (รัฐ)
นั้นๆ ปกครองกันแบบใด แทนที่จะปล่อยให้ผู้มีอำนาจ
ปกครองกระทำตามความพอใจของตนโดยไม่มีข้อกำหนด
ไว้”. รัฐธรรมนูญแต่ลำพังยังไม่เป็นแบบการปกครอง
ประชาธิปไตยเสมอไป อาทิบางประเทศปกครองตามแบบ
เผด็จการ ก็มีรัฐธรรมนูญเผด็จการของตน”.

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสให้ข้อสรุปว่า

“ถ้ารัฐธรรมนูญฉบับใดให้ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ และ
ให้สิทธิของมนุษยชนแก่ประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็
เป็นประชาธิปไตย. ถ้ารัฐธรรมนูญฉบับใดถือตามความเห็น
ชอบของอภิสิทธิ์ชน และจำกัดสิทธิมนุษยชนที่ประชาชน
พึงมีได้ รัฐธรรมนูญนั้นก็ไม่ใช่ประชาธิปไตย”.¹

อย่างไรก็ตาม ท่านปรีดิศย์ ก็ยืนยันว่า “ระบบการเมืองที่จะเป็นประชาธิปไตยก็จำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ”.²

สำหรับปัญหาว่าด้วยความสมบูรณ์แห่งระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจมีข้อคิดเห็นในหลายแง่มุมต่างๆ กันไปนั้น ท่านปรีดี พนมยงค์มีคำตอบที่ค่อนข้างชัดเจนตามที่ไต่ยืนยันไว้ในหลายโอกาส.

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสกล่าวว่า “ประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์นั้นหมายถึงประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นรากฐานของสังคม, และประชาธิปไตยทางการเมืองซึ่งเป็นโครงร่างปกครอง และทัศนะประชาธิปไตยที่เป็นหลักนำไปให้มนุษย์ปฏิบัติเพื่อประชาธิปไตยเศรษฐกิจและการเมืองของสังคม”³ และได้ขยายความต่อไปว่า “เศรษฐกิจเป็นรากฐานสำคัญแห่งมนุษยสังคม. ส่วนระบบการเมืองเป็นแต่เพียงโครงร่างเบื้องต้นที่จะต้องสมานกับความต้องการทางเศรษฐกิจของมวลมนุษย์ในสังคม. ถ้าหากรัฐธรรมนูญอันเป็นแม่บทแห่งกฎหมายสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจนั้น, วิกฤตการณ์ทางสังคมก็ไม่เกิดขึ้น และประเทศชาติก็ดำเนินก้าวหน้าไปตามวิถีทางวิวัฒนาการ (evolution) อย่างสันติ.

ถ้าหากรัฐธรรมนูญไม่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของสังคม วิกฤตการณ์ก็ต้องเกิดขึ้นตามกฎหมายธรรมชาติแห่งข้อขัดแย้งระหว่างสองสิ่งที่เป็นปฏิปักษ์กัน”.⁴

สำหรับ “ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ” ในทัศนะของท่านปรีดีฯ ก็หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่ “ราษฎรส่วนมากของสังคมต้องไม่ตกเป็นทาสของคนจำนวนส่วนข้างน้อยที่อาศัยอำนาจผูกขาดเศรษฐกิจของสังคม และราษฎรทั้งปวงจะต้องร่วมมือกันฉันทันทีพี่น้อง ออกแรงกายหรือแรงสมองตามความสามารถเพื่อผลิตสิ่งอุปโภคและบริโภคให้สมบูรณ์. ครั้นแล้วแต่ละคนก็จะได้รับผลด้วยความเป็นธรรมตามส่วนแรงงานทางกายหรือสมองที่ตนได้กระทำ. ผู้ใดออกแรงงานมาก ก็ไต่มาก, ผู้ใดออกแรงงานน้อย ก็ไต่่น้อย”.⁵

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสได้เสริมด้วยว่า “ชนชั้นใดมีอำนาจเศรษฐกิจ ชนชั้นนั้นอาศัยอำนาจเศรษฐกิจช่วยยึดครองอำนาจทางการเมืองเพื่อประโยชน์แห่งชนชั้นของตนและพันธมิตรของตน”.⁶

ท่านปรีดีฯ เชื่อว่าหากระบบเศรษฐกิจเป็นประชาธิปไตย,

ระบบการเมืองก็มีแนวโน้มที่จะเป็นประชาธิปไตยด้วย ซึ่งระบบการเมืองดังกล่าวสามารถสะท้อนไปยังรากฐาน เศรษฐกิจและสังคม อำนาจให้เศรษฐกิจดำเนินไปเพื่อความ สุขสมบูรณ์ของปวงชน มิใช่เพื่อประโยชน์ของอภิสิทธิ์ชน

ในทัศนะของท่านปรีดีช ระบบการเมืองที่เป็น ประชาธิปไตยต้องการ “วิธีเลือกตั้งให้ราษฎรมีสทิทธิออก เสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้เสมอภาคกัน และมีความ สะดวกในการออกเสียงได้ในทางปฏิบัติ, อีกทั้งจะต้องมี ระบบที่ฝ่ายบริหารจำต้องปฏิบัติเพื่อราษฎรอย่างแท้จริง, และระบบที่ฝ่ายตุลาการจำต้องมีอิสระและดำรงไว้ซึ่งความ เทียงธรรม”,⁷ และเสริมว่า “การมีระบบประชาธิปไตย ทางการเมืองแต่เพียงด้านเดียวเท่านั้น แม้จะเป็นประโยชน์ แก่ราษฎรส่วนมาก ดีกว่าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางการเมือง เสียเลย ก็จริงอยู่, แต่ถ้าไม่มีระบบประชาธิปไตยทาง เศรษฐกิจด้วยแล้ว ราษฎรส่วนมากก็ไม่มีโอกาสในทาง ปฏิบัติที่จะใช้สิทธิประชาธิปไตยได้ เพราะคนส่วนน้อยที่กุม อำนาจเศรษฐกิจอยู่ในมือย่อมมีโอกาสดีกว่าในการใช้สิทธิ ประชาธิปไตยทางการเมือง”.⁸

นอกจากประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจและทางการเมืองแล้ว ท่านอดีตรัฐบุรุษอาวุโสก็ยังให้ความสำคัญแก่ “ทัศนะทางสังคม” ที่จะต้องเป็นประชาธิปไตยด้วย โดยกล่าวว่า “ถ้าหากผู้ใดต้องการระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ แม้แต่ต้องการเพียงระบบประชาธิปไตยทางการเมือง แต่ยึดถือทัศนะทางสังคมที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยเป็นหลักนำแล้ว ก็ย่อมดำเนินกิจกรรมไปตามแนวทางที่ไม่อาจเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยตามความต้องการนั้นได้”⁹

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ท่านปรีดี พนมยงค์ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า

“ทัศนะประชาธิปไตยเป็นทัศนะที่เกิดขึ้นจากสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่จะต้องสัมพันธ์กันอยู่เป็นกลุ่มชนหรือสังคม หรือเป็นชาติ, ไม่มีบุคคลใดจะอยู่โดดเดี่ยวโดยลำพังได้. มนุษย์จึงต้องมีทัศนะที่เป็นหลักนำความประพฤติของตนเพื่ออยู่กับเพื่อนมนุษย์อื่นในชาติเดียวกัน, เพื่อให้ชาติคงอยู่และเพื่อพัฒนาเติบโตก้าวหน้าต่อไปได้. ทัศนะประชาธิปไตยจึงเป็นทัศนะที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งประโยชน์ส่วนรวมของปวงชน. แม้วามมนุษย์มีเสรีภาพส่วนบุคคลตาม

ธรรมชาติ แต่มนุษย์ก็มีหน้าที่ตามธรรมชาติในการใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อมิให้เสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่น และเพื่อให้ชาติดำรงอยู่ กับเติบโตพัฒนาก้าวหน้าต่อไปได้”.¹⁰

นอกจากนั้น ท่านรัฐบุรุษอาวุโสก็ได้ให้คำแนะนำแก่บรรดาพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้ว่า “การที่จะมีระบบประชาธิปไตยได้นั้น ขบวนการนำก็ต้องมีทัศนะประชาธิปไตยเป็นหลักนำการปฏิบัติ และช่วยให้มวลราษฎรมีทัศนะเช่นนั้นดูลกัน”.¹¹

“นโยบายการต่างประเทศ” เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ท่านปรีดี พนมยงค์ให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะไทยเป็นประเทศเล็กในชุมชนโลกซึ่งจะต้องมีนโยบายการต่างประเทศที่เหมาะสม ทำให้สามารถดำรงเอกราชและอธิปไตย ตลอดจนเกียรติภูมิและเกียรติศักดิ์ของชาติเอาไว้ได้ในทุกสถานการณ์.

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสได้สรุปสาระสำคัญของนโยบายการต่างประเทศที่เหมาะสมของประเทศไทยเอาไว้ว่า

“ในฐานะที่ประเทศเราเป็นเพียงประเทศเล็กๆ เราควร

มีนโยบายต่างประเทศที่ก่อปรด้วยเหตุผล โดยการวางตัวเป็นกลาง หรือที่เราเรียกในปัจจุบันว่า นโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายกับประเทศใดๆ ก็ตามที่มีภาวะขัดแย้งอยู่ และวิธีที่ดีที่สุดก็คือควรพยายามที่จะยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับทุกประเทศที่มีระบอบการปกครองทั้งทางการเมืองและสังคมที่แตกต่างกัน”¹²

ท่านปรีดี พนมยงค์ได้ถวายสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสำหรับพระบรมราโชบายอันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากภัยอันตรายในยุคการแผ่อำนาจของจักรวรรดินิยมมาสู่ภูมิภาค และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ.

“นโยบายที่ดีที่สุดคือความเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด” ท่านปรีดีฯ กล่าวในการให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนที่บ้านพักซานกรุงปารีส “ถ้าเราหันไปดูพระพุทธเจ้าหลวง (รัชกาลที่ 5) ก็จะเห็นว่าท่านได้ถือนโยบายทำนองนี้ ซึ่งเวลานั้นเราเรียกว่า “balance of power” การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 เป็นการเปลี่ยนแปลงภายใน. ส่วนนโยบายต่าง

ประเทศ เรามิได้เปลี่ยนแปลง แต่เป็นการเสริมกำลังภายใน
ให้นโยบายต่างประเทศสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น และสามารถทำให้
เราเลิกสิทธิพิเศษต่างๆ ได้. แต่คราวใดที่รัฐบาลเปลี่ยนแปลง
นโยบายต่างประเทศเข้าข้างฝ่ายใด ก็นำความยุ่งยากมาสู่
ประเทศชาติทันที เช่นเมื่อครั้งมหาสงครามเข้าข้างญี่ปุ่น
แต่ก็แก้ไขด้วยขบวนการเสรีไทย”.

“เราต้องยอมรับว่าในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้าน
ทั้งหลายตกอยู่ใต้อำนาจของประเทศมหาอำนาจต่างชาตินั้น
พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 สามารถช่วยให้ประเทศไทยรอดพ้น
จากอำนาจของระบบจักรวรรดินิยมได้ ก็เพราะพระองค์ทรง
ดำเนินนโยบายยืดหยุ่นนี้เอง”.¹³

ประเด็นหนึ่งที่ท่านปรีดี พนมยงค์แสดงความเป็นห่วง
ค่อนข้างมาก คือเรื่องการรับความช่วยเหลือในทางการเงิน
จากต่างประเทศ.

ท่านปรีดีฯ เคยให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนต่างประเทศ
คราวหนึ่งว่า “ด้วยทรัพยากรของเรา เราสามารถยืนโดย
ลำพังได้, แต่ทั้งนี้ไม่หมายความว่าเราปฏิเสธความช่วยเหลือ
ทั้งหมด. เราปฏิเสธความช่วยเหลือที่มีพันธนาการ”.¹⁴

ในข้อเขียนชิ้นหนึ่ง ท่านรัฐบุรุษอาวุโสประกาศจุดยืนที่ชัดเจนว่า “เราจะต้องใช้นโยบายเอกราชการคลังของชาติเพื่อช่วยรักษาความเป็นเอกราชของชาติไว้”.¹⁵

เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2, ระหว่าง พ.ศ. 2480-2481, นโยบายการต่างประเทศของไทยมีความสง่างามและโปร่งใส, ยังประโยชน์สูงสุดให้แก่ประเทศชาติ และได้ได้รับความเคารพและความยอมรับจากนานาชาติบุคคลผู้ซึ่งรับผิดชอบโดยตรง ทั้งในการมีส่วนร่วมที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย และในการนำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือท่านปรีดี พนมยงค์ หรือหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนา.

ต่อมาเมื่อเกิดสงครามในแปซิฟิก ซึ่งทำให้รัฐบาลไทยสละความเป็นกลางและเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น, ท่านผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ปรีดี พนมยงค์ก็ได้แก้ไขสถานการณ์ด้วย “ขบวนการเสรีไทย” ซึ่งทำให้ประเทศไทยไม่ต้องเป็นฝ่ายแพ้สงคราม, ไม่ต้องวางอาวุธและไม่ต้อง

ถูกยึดครองเมื่อญี่ปุ่นยอมจำนน. ภายหลังจากสงคราม ท่านปรีดีฯ ได้ดำเนินการให้ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ.

ทัศนะของท่านปรีดี พนมยงค์ในสาระสำคัญต่างๆ ตามที่ได้สรุปมาข้างต้น นอกจากจะเป็น “อาหารสำหรับความคิด” สำหรับผู้ที่มีความสนใจในแง่ของประวัติศาสตร์การเมืองไทยแล้ว ก็ยังอาจจะเป็น “ทางเลือก” ในแง่ของอุดมการณ์และปรัชญาที่จะช่วยให้การพิจารณาตัดสินใจของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมีสาระประโยชน์โดยแท้จริง. ทัศนะของท่านรัฐบุรุษอาวุโสมิได้สะท้อนอย่างชัดเจนในนโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ, หรือถ้าหากจะเป็นเงาบางๆ อยู่บ้างก็มิได้อยู่ในลำดับความสำคัญต้นๆ.

นานมาแล้ว เซอร์ อเล็กซานเดอร์ เกรย์ ปัญญาชนชาวอังกฤษท่านหนึ่ง ได้เคยตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า “ไม่มีข้อคิดเห็นประการใดซึ่งเคยได้แสดงเอาไว้ ที่ดูเหมือนจะมลายไปโดยสิ้นเชิง และในยุคสมัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อเช่นในปัจจุบันนี้หูของพวกเราจะก้องไปด้วยเสียงกระซิบของบุคคลที่ได้ล่วงลับไปแล้ว”¹⁶.

เชิงอรรถ

1. จากข้อเขียนของท่านปริติ พนมยงค์ เรื่อง “ประชาธิปไตยเบื้องต้นสำหรับสามัญชน” ในหนังสือ “แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปริติ พนมยงค์”, มุลนิธิปริติ พนมยงค์ โครงการ 60 ปี ประชาธิปไตย, พ.ศ. 2535.
2. จากข้อเขียนของท่านปริติ พนมยงค์ เรื่อง “อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด” ในหนังสือ “ปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย”, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โครงการปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย, พ.ศ. 2526.
3. จากหนังสือ “วาทะปรัชญาเมธี ดร.ปริติ พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสประเทศสยาม”, ธรรมสภา, พ.ศ. 2538.
4. จากข้อเขียนของท่านปริติ พนมยงค์ เรื่อง “จงพิทักษ์เจตนารมณ์ประชาธิปไตยสมบูรณ์ของวีรชน 14 ตุลาคม” ในหนังสือ “ปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย”
5. จากเรื่อง “อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด”, ในหนังสือ “ปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย”
6. จากหนังสือ “วาทะปรัชญาเมธีฯ”
7. จากหนังสือ “ปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย”
8. จากหนังสือ “ปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย”
9. จากหนังสือ “ปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย”
10. จากข้อเขียนของท่านปริติ พนมยงค์ เรื่อง “ประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญเบื้องต้นกับการร่างรัฐธรรมนูญ” ในหนังสือ “ปริติ พนมยงค์กับสังคมไทย”

11. จากข้อเขียนของท่านปรีดี พนมยงค์ เรื่อง “จะมีทางได้ประชาธิปไตยโดยสันติวิธีหรือไม่” ในหนังสือ “ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย”
12. จากหนังสือ “ชีวิตผันผวนของข้าพเจ้าฯ” สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, พ.ศ. 2529,
13. จากหนังสือ “วาทะปรัชญาเมธีฯ”
14. จากหนังสือ “วาทะปรัชญาเมธีฯ”
15. จากหนังสือ “วาทะปรัชญาเมธีฯ”
16. “No point of view, once expressed, ever seems wholly to die; and in periods of transition like the present, our ears are full of the whisperings of dead men” Sir Alexander Gray.

ประชาชนจำนวนมากมารอรับนายปรีดี พนมยงค์ ที่ท่าเรือคลองเตย
ภายหลังจากเสร็จสิ้นการเดินทางรอบโลกเพื่อเจริญสัมพันธไมตรี
กับมิตรประเทศ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490

แนวความคิดพื้นฐาน ของท่านปรีดี พนมยงค์

ทัศนะในทางการเมือง, เศรษฐกิจ, สังคม ตลอดจนนโยบายการต่างประเทศของท่านปรีดี พนมยงค์ สะท้อนแนวความคิดพื้นฐานบางประการของท่านรัฐบุรุษอาวุโส.

แนวความคิดดังกล่าวในสาระสำคัญได้ปรากฏในปาฐกถาต่างๆ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475, ก่อนข้างชัดเจนในข้อเขียน, สุนทรพจน์และเอกสารระหว่าง พ.ศ. 2475 จนกระทั่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2, และได้รับการขยายความในข้อเขียน, คำบรรยายและคำให้สัมภาษณ์ในระหว่างที่พำนักอยู่ในต่างประเทศจนกระทั่งถึงอสัญกรรมใน พ.ศ. 2526.

สำหรับสิ่งที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมแนวความคิดพื้นฐานนั้น ท่านปรีดีฯ ได้เคยให้สัมภาษณ์ว่าเป็น “จิตสำนึก” ที่ค่อยๆ เกิดขึ้นแก่ตัวท่านมาตั้งแต่เป็นนักเรียนชั้นประถม

อยู่ที่อยุธยาและเพิ่มพูนขึ้นเมื่อเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการได้ยินได้ฟังเรื่องอันเกี่ยวกับการปกครอง ในระบอบรัฐสภาจากผู้หลักผู้ใหญ่และครูบาอาจารย์ ตลอดจนได้รับทราบเหตุการณ์ทางการเมืองเช่นการปฏิวัติของ ชุนยัตเซนในประเทศจีนและคณะ ร.ศ.130 ในตอนต้น รัชกาลที่ 6 เป็นต้น. นอกจากนี้ ท่านก็ยังมีโอกาสได้ สัมผัสกับชีวิตของชาวนาไทยซึ่งมีความอดคัดขัดสนและถูก นายทุนเบียดเบียน. ต่อมาเมื่อเป็นนักเรียนกฎหมาย ก็ได้ เรียนรู้ว่าในเมืองไทยขณะนั้นมีบุคคลบางประเภทที่มี อภิสัทธินอกอำนาจศาลยุติธรรม. ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ใน ประเทศฝรั่งเศส ท่านปรีดิฯ ได้ศึกษาประวัติศาสตร์, เศรษฐศาสตร์, รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ซึ่งทำให้มีความรู้ และความเข้าใจในแก่นแท้ของสังคมมนุษย์กอรปกับการ ถือกำเนิดในครอบครัวที่เคร่งครัดในธรรมะของพระพุทธ ศาสนา จึงก่อให้เกิดแนวคิดอันเป็นพื้นฐานของบรรดา ทศนคติต่าง ๆ ซึ่งค่อนข้างจะโดดเด่นในสังคมไทย.¹

แนวความคิดพื้นฐานของท่านรัฐบุรุษอาวุโสมีสาระ สำคัญ 5 ประการด้วยกันดังต่อไปนี้

1. มีความเชื่อใน “ความเป็นอนิจจังของสังคม” คือเชื่อว่าสังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน อยู่ตลอดเวลา

ท่านปริศน์ ได้บรรยายอธิบายเอาไว้ดังนี้ว่า

“สิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีได้หนึ่งคงอยู่กับที่ ทุกสิ่งมีอาการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง. ชีวิตย่อมมีด้านบวกกับด้านลบ, มีส่วนใหม่ที่กำลังเจริญงอกงามกับส่วนเก่าที่เสื่อมซึ่งกำลังดำเนินไปสู่ความสลายแตกดับ. มนุษยสังคมก็ดำเนินไปตามกฎแห่งอนิจจัง คือมีสภาวะเก่าที่ดำเนินไปสู่ความเสื่อมสลาย และสภาวะใหม่ที่กำลังเจริญ. ระบบสังคมใดๆ ไม่นิ่งคงอยู่กับที่ชั่วกาลปาวสาน คือระบบเก่าย่อมดำเนินเข้าสู่ความเสื่อมสลายเช่นเดียวกับสังขารทั้งหลาย, ส่วนระบบที่เกิดใหม่ก็เจริญเติบโตจนถึงขีดที่ไม่อาจเติบโตต่อไปได้อีก ก็ดำเนินเข้าสู่ความเสื่อมสลายโดยมีระบบที่ใหม่ยิ่งกว่าสืบต่อกันเป็นช่วงๆ ไป” และ

“สังคมของมนุษย์มีพลังใหม่ซึ่งเป็นด้านบวก และมีพลังเก่าซึ่งเป็นด้านลบ ที่ปะทะกันอยู่อันทำให้สังคม

เคลื่อนไหวไปในทำนองเดียวกันกับสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายตามกฎของธรรมชาติ. พลังเก่าเสื่อมสลายไป ระบบสังคมของพลังเก่าก็เสื่อมสลายไปด้วย. พลังใหม่ที่เจริญเติบโต, ระบบสังคมพลังใหม่ก็เจริญเติบโตไปด้วย. สภาวะเก่าหลีกเลี่ยงจากความเสื่อมสลายไปไม่พ้น ส่วนสภาวะใหม่ก็ต้องดำเนินไปสู่ความเจริญ ซึ่งพลังเก่าไม่อาจต้านทานไว้ได้. ดังนั้น สภาวะใหม่ย่อมได้รับชัยชนะต่อสภาวะเก่าในวิถีแห่งการปะทะระหว่างด้านบวกกับด้านลบตามกฎธรรมชาติ”².

2. มีความเชื่อในธรรมะแห่งพระพุทธศาสนาว่าด้วยกฎแห่งกรรม และว่าด้วย “ตนของตนเป็นที่พึ่งแก่ตน”.

ท่านปรีดีซ กล่าวไว้ว่า

“ชาวพุทธที่แท้จริงย่อมนึกถึงกฎแห่งกรรม. กรรมนั้นอาจประจักษ์ในระยะสั้นหรือในอนาคตต่อไปเร็วหรือช้า โบราณท่านเคยกล่าวถึงกรรมตามทันตาก็มี”³ และ

“เราเป็นชาวพุทธจึงต้องปฏิบัติตามคติของพระพุทธองค์ให้มั่น. พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า อัดตา หิ อัดตโน นาโถ ตนของตนเป็นที่พึ่งแก่ตน. ชาตินไทยอยู่รอดจากการเป็นเมืองขึ้นมาได้ในอดีต ก็ถือคตินี้เป็นหลัก คือเราต้องพึ่งราษฎร

ไทยนี้เป็นหลัก ส่วนชาติอื่นก็เพียงอาศัยได้บ้างเป็นอุปกรณ์เท่านั้น”.⁴

3. มีความเชื่อใน “สังคมนิยมวิทยาศาสตร์ประชาธิปไตย” ซึ่งประกอบด้วยเอกราชและอธิปไตยของชาติ, สันติภาพ, ความเป็นกลาง, ความไพบูลย์ของประชาชนและประชาธิปไตยของประชาชน.

ท่านปรีดี พนมยงค์ไม่เคยอธิบายว่า “สังคมนิยมวิทยาศาสตร์ประชาธิปไตย” มีความหมายประการใด แต่ก็ได้ยืนยันว่า “ปรัชญาการเมืองของข้าพเจ้าคือ สังคมนิยมวิทยาศาสตร์ประชาธิปไตย (Democratic Scientific Socialism) เพราะว่าประชาธิปไตยและสังคมนิยมควรมีพื้นฐานเป็นวิทยาศาสตร์”⁵ และระบุว่า “สหกรณ์สังคมนิยม” ที่ท่านปรารถนาจะให้เห็นดำเนินการในประเทศไทยนั้นเป็น “ส่วนหนึ่งของปรัชญา สังคมนิยมวิทยาศาสตร์ประชาธิปไตย”⁶

“ประชาธิปไตย” ที่สมบูรณ์ในทัศนะของท่านรัฐบุรุษอาวุโสก็คือ ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ, ประชาธิปไตยทางการเมือง, และทัศนะทางสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน และมีอิทธิพลต่อกันและกัน.

สำหรับ “สังคมนิยม” หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่ “สังคมนิยมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกของสังคมนิยมร่วมกันในการผลิต โดยได้รับปันผลและสวัสดิการที่เป็นธรรม”.⁷ ระบบสังคมนิยมเป็นระบบของมนุษยสังคมนิยมที่จะเข้ามาเชื่อมต่อกับระบบทุนนิยมหรือที่ท่านปรินตีซ เรียกว่า “ระบบธนาภาพ”.

ส่วน “วิทยาศาสตร์” นั้น ท่านปรินตีซ ถือเอาความหมายตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติไว้คือ “ความรู้ที่ได้โดยการสังเกตและค้นคว้าจากการประจักษ์ทางธรรมชาติแล้วจัดเข้าเป็นระเบียบ, วิชาที่ค้นคว้าได้หลักฐานและเหตุผลแล้วจัดเข้าเป็นระเบียบ”, ขณะที่ “วิทยาศาสตร์สังคมนิยม” หรือ “สังคมนิยมศาสตร์” ก็คือความรู้ (ที่ได้โดยการสังเกตและค้นคว้า) ว่าด้วยสังคมนิยมเอง.

ในบริบทของปรัชญา “สังคมนิยมวิทยาศาสตร์ประชาชนไทย” นั้น “ความรู้” ที่ท่านปรินตีซ ได้ตั้งเป็นโจทย์เพื่อการค้นคว้าก็คือความรู้ว่าด้วย “สมมุติฐานของมนุษยสังคมนิยม” ตามที่ปรากฏในนิพนธ์เรื่อง “ความเป็นอนิจจังของสังคมนิยม”⁸ และประเด็นที่ท่านต้องการคำตอบที่

ชัดเจนก็คือบทบาทของ “สสาร” ในฐานะสมมูลฐานของ มนุษยสังคม ที่อาจเรียกว่า “สสารทางสังคม” ซึ่งอธิบาย “สาเหตุที่ดลบันดาลให้มนุษย์ต้องรวมกันอยู่เป็นสังคม”.

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสได้วิเคราะห์ว่าในการดำรงชีวิตอยู่ ได้นั้น มนุษย์จำต้องมี “ชีวปัจจัย” คือปัจจัยที่จำเป็นหรือ ต้องการในการดำรงและดำเนินชีวิต ซึ่งมีทั้งปัจจัยทางกาย และปัจจัยทางใจ. “ชีวปัจจัย” ดังกล่าวนี้นี้ต้องมีการผลิตขึ้น, ต้องมีบุคคลทำการผลิต, และต้องมีเครื่องมือในการผลิต, ซึ่งมนุษย์แต่ละคนไม่อาจจะผลิตชีวปัจจัยได้ครบถ้วน เพื่อสนองความต้องการ. ด้วยเหตุนี้ “มนุษย์จึงไม่อาจอยู่โดด เดี่ยวโดยลำพังได้ คือจำต้องมีความสัมพันธ์กันอยู่เป็นสังคม เพื่อได้มาซึ่งชีวปัจจัยโดยการผลิต”. ความสัมพันธ์การผลิต ระหว่างมนุษย์ในสังคมมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่โบราณกาลใน ระบบทาส, ระบบศักดินาและระบบชนาอนุภาพ จนกระทั่งถึง ระบบสังคมนิยม.⁹ กระบวนการว่าด้วยการผลิตชีวปัจจัย ดังกล่าวนี้นี้คือ “เศรษฐกิจ”, จึงถือว่าเป็นรากฐานของสังคม.

เนื่องจากกระบวนการผลิตชีวปัจจัย หรือ “เศรษฐกิจ” จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลง

ในความต้องการของมนุษย์, การเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี การผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมในการผลิต, ดังนั้นมนุษย์สังคมจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง. สำหรับพลังงานที่ทำให้สังคมเคลื่อนไหวก็คือ “การขัดแย้งระหว่าง “พลังเก่า” และ “พลังใหม่” ที่ท่านปรินซ์ นิยามศัพท์ “ไดอาเล็กติก” (Dialectics) ว่า “ประวัติการ”.

ท่านรัฐบุรุษอาวุโสเชื่อว่าหาก “หลักวิทยาศาสตร์สังคม” ตามที่ได้กล่าวมานี้เป็นที่ยอมรับกันแล้ว ก็จะทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นว่าเพราะเหตุใดการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ดีและระบบเศรษฐกิจก็ดีควรที่จะมีพื้นฐานเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งสาระสำคัญก็คือระบบการเมืองซึ่งเป็นแต่เพียงโครงร่างเบื้องต้น และระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นเงื่อนไขของความสัมพันธ์ทางการผลิต จะต้อง “สมานกับความต้องการทางเศรษฐกิจของมวลมนุษย์ในสังคม”, ขณะที่ทัศนะทางสังคมก็ต้องสอดคล้องต้องกันด้วย.

ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ภายใต้ปรัชญาและระบบ “สังคมนิยมวิทยาศาสตร์ประชาธิปไตย” จะนำมาซึ่งเอกราช

และอธิปไตยของชาติ, สันติสุข, ความเป็นกลาง, ความ
ไพบุลย์และประชาธิปไตยของประชาชน.

4. มีความเชื่อในสันติภาพและสันติวิธี โดยประณาม
การรุกรานและหลีกเลี่ยงการใช้กำลังตัดสินความขัดแย้ง.

ท่านปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐบุรุษที่ยึดมั่นในอุดมการณ์
สันติภาพและสันติวิธีมาโดยตลอด. ท่านเห็นการรุกราน
และการใช้กำลังเป็นอาชญากรรมต่อสันติภาพที่กระทำต่อ
มนุษยชาติ. ความเชื่อดังกล่าวนี้ทำให้ท่านปรีดีฯ ขัดแย้งกับ
“เผด็จการ” ทุกรูปแบบ เพราะ “เผด็จการ” จะใช้ความ
รุนแรงทำการรุกรานผู้อื่น เช่น “คติเผด็จการทาส-ศักดินา”
ของจักรพรรดินโปเลียนที่ 1 ที่ว่า “การส่งทหารออกไปรบ
นอกประเทศ เป็นวิธีดีกว่าให้มีสนามรบภายในประเทศ” และ
“วิธีรุกดีกว่าวิธีรับ เพราะฝ่ายรุกมีอิสระในการปฏิบัติ ฝ่าย
รับต้องทำตามใจฝ่ายรุก” เป็นต้น, แต่ในที่สุด ฝ่ายที่ใช้
กำลังรุกรานก็ตกเป็นผู้แพ้ทุกกรณี.¹⁰

เมื่อปี พ.ศ. 2483 ขณะที่สงครามโลกครั้งที่ 2 มี
แนวโน้มที่จะขยายมาทางทวีปเอเชีย, ท่านปรีดี พนมยงค์ได้

เขียนนวนิยายและสร้างภาพยนตร์เรื่อง The king of White Elephant (“พระเจ้าช้างเผือก”) ซึ่งเป็นภาพยนตร์พูดภาษาอังกฤษเสียงในฟิล์มเพื่อเผยแพร่ไปนอกประเทศ. วัตถุประสงค์ก็คือการแสดงทัศนคติเกี่ยวกับสันติภาพอันเป็นสิ่งที่มีความยิ่ง ซึ่งเป็นการเตือนสติบรรดาผู้ที่สนับสนุนการทำสงครามทั้งภายในและภายนอกประเทศ. ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ได้เขียนคำนำของนวนิยายฉบับดังกล่าวมีความตอนหนึ่งว่า

“พระเจ้าจักราทรงกล้าหาญยิ่งในการรบ แต่ทรงรักสันติภาพ. นวนิยายเรื่องนี้จึงเขียนขึ้นเพื่ออุทิศให้แก่สันติภาพ เพราะว่ายุทธชนะแห่งสันติภาพนั้นมิได้มีชื่อเสียงบรรลือนามน้อยไปกว่ายุทธชนะแห่งสงครามแต่อย่างใด”.¹¹

ขณะที่นวนิยายเรื่องดังกล่าวได้จบลงด้วยคำพูดว่า “เพราะว่าพระองค์ทรงเห็นแจ้งว่า โดยวิธีนั้นย่อมเป็นทางไปสู่การหลีกเลี่ยงสงครามอันอาจเกิดขึ้นในอนาคต ทรงพระปรีชาสามารถนัก เพราะไม่มีสุขใดเสมอด้วยความสงบ - นัตถิ สันติประัง สุขัง”.¹²

ในระหว่างการดำเนินเรื่อง ก็มีข้อความอีกตอนหนึ่งที่เตือนสติผู้บริหารบ้านเมือง

“พระเจ้าจักราทรงไตร่ตรองถึงความรับผิดชอบของพระองค์ต่อประชาราษฎร์ หน้าที่ในการรักษาสันติภาพนั้นย่อมจะต้องได้รับการพิจารณาควบคู่กับความรับผิดชอบในการป้องกันเอกราชของบ้านเมือง”.¹³ และอีกตอนหนึ่ง

“ความสุขเป็นร้อยเท่าของบุคคลจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบ้านเมืองตนมีสันติภาพอย่างแท้จริง สันติภาพที่ค่าประกันโดยสติปัญญาและความเด็ดเดี่ยวมั่นคงของผู้ปกครอง มิใช่การยอมแพ้อย่างขลาดเขลาและไร้เกียรติ หากเป็นสันติภาพและรางวัลของสันติภาพซึ่งมีค่าสุดประมาณ”.¹⁴

5. มีความเชื่อในสิทธิมนุษยชน และในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.

ในบทความเรื่อง “ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญเบื้องต้นกับการร่างรัฐธรรมนูญ” ซึ่งเขียนเมื่อ พ.ศ. 2517, ท่านปรีดี พนมยงค์ได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไว้ดังนี้

“สมาชิกสหประชาชาติรวมทั้งสยามที่เป็นภาคีแห่งองค์การนั้นได้ปฏิญญาณรับรองผูกพันกฎบัตรแห่ง

สหประชาชาติ (Charter of the United Nations) ซึ่งมีบทบัญญัติเริ่มต้นว่าเราประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ตกลงเด็ดขาด... ยืนยันความเชื่อถือในหลักการพื้นฐานสิทธิมนุษยชน, ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์, ในสิทธิเสมอภาคระหว่างชายและหญิง และระหว่างชาติ ไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก

ต่อมาสมัชชาใหญ่สหประชาชาติซึ่งสยามเข้าร่วมด้วยใน ค.ศ. 1948 (พ.ศ.2491) นั้นได้ตกลงรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิแห่งมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งบัญญัติสิทธิของพลเมืองไว้หลายประการ อาทิ ชีวิต, เสรีภาพ, ความปลอดภัยในตัวบุคคล, เสรีภาพจากการไม่ถูกจับกุมขังเนรเทศโดยผลการของเจ้าหน้าที่, สิทธิในการได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรมและเปิดเผยจากศาลที่เป็นอิสระและไม่ลำเอียง, เสรีภาพในความคิด, ความเชื่อถือและศาสนา, เสรีภาพในการประชุมและการร่วมกันเป็นสมาคมอย่างสันติ ฯลฯ

“รัฐบาลสยามได้รับรองกฎบัตรและปฏิญญาดังกล่าวแล้ว โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาและสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประชาสัมพันธ์ได้เคยประกาศซ้ำแล้วซ้ำเล่าทุก ๆ วัน วันละข้อ ติดต่อกันมาหลายปี ดังนั้น กฎบัตร

แห่งสหประชาชาติ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นส่วนสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญของสยามหรือประเทศไทยด้วยพระราชบัญญัติและบทกฎหมายใดที่ขัดต่อกฎบัตรและปฏิญญาดังกล่าวแล้ว จึงเป็นโมฆะ”¹⁵

ความจริงท่านปรีดีฯ ได้ให้ความสำคัญต่อ “สิทธิมนุษยชน” มาตั้งแต่เมื่อครั้งที่บรรยายวิชากฎหมายปกครองในโรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. 2474 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยได้บรรยายว่า

“ในบรรดาหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งแอบแฝงอยู่ในวิชาต่าง ๆ ยังมีหลักกฎหมายทั่วไปประเภทหนึ่งซึ่งอาจยกขึ้นกล่าวในเบื้องต้นนี้ อันอาจจะเป็นประโยชน์ในการศึกษากฎหมายปกครอง คือสิทธิของมนุษยชน.

มนุษย์ซึ่งเกิดมาย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในอันที่จะดำรงชีวิต และรวบรวมกันอยู่ได้เป็นหมู่คณะ. สิทธิและหน้าที่เหล่านี้ย่อมมีขึ้นจากสภาพตามธรรมชาติแห่งการเป็นมนุษย์นั่นเอง และซึ่งจำแนกออกได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ความเป็นอิสระ หรือเสรีภาพ (Liberte)
2. ความเสมอภาค หรือสมภาพ (Egalite)

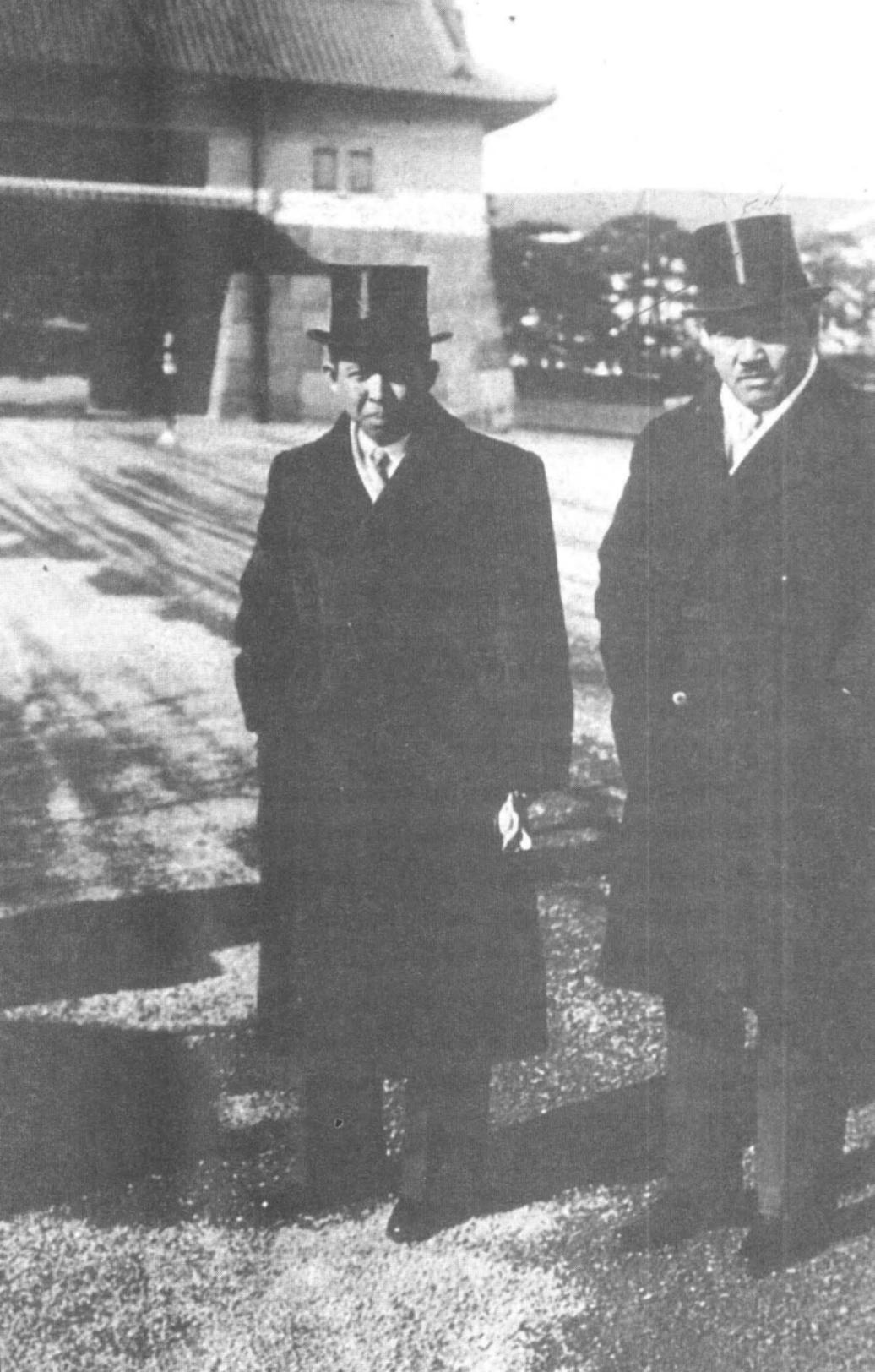
3. ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันฉันท์พี่น้อง หรือ ภราดรภาพ (Fraternite)¹⁶ และต่อจากนั้นก็ได้อธิบายสาระสำคัญของ “สิทธิมนุษยชน” ในรายละเอียด ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการยกเอาเรื่องของ “สิทธิมนุษยชน” มาพูดกันอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรกในประเทศไทย.

พื้นฐานของแนวความคิดทั้ง 5 ประการดังกล่าวมานี้ เป็นปัจจัยที่กำหนดทิศทางในทางการเมือง, เศรษฐกิจ, สังคม ตลอดจนนโยบายการต่างประเทศของท่านรัฐบุรุษอาวุโส, ซึ่งอาจเป็น “ทางเลือก” ในเชิงปรัชญาและอุดมการณ์ที่ปวงชนชาวไทย เจ้าของอำนาจอธิปไตย หรือแม้กระทั่งปัจเจกบุคคลก็อาจนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจตามวิถีทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวกับอนาคตของชาติบ้านเมืองได้.

ทัศนะเหล่านี้ แม้จะได้แสดงไว้ในอดีตกาล นับจากในปัจจุบันย้อนหลังขึ้นไปเป็นเวลา 20-70 ปีก็ตาม แต่ก็ดูเหมือนว่ายังเป็น “คำตอบ” และ “คำอธิบาย” ที่มีประโยชน์ อีกทั้งเป็น “อาหารสำหรับความคิด” สำหรับการวิเคราะห์ปัญหาในระดับชาติหลายๆ ปัญหาในปัจจุบัน.

เชิงอรรถ

1. จากหนังสือ “ประสบการณ์และความเห็นบางประการของ
รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์”, ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, โครงการฉลอง
100 ปี ชาตกาลนายปรีดี พนมยงค์, 2542.
2. จากข้อเขียนของท่านปรีดี พนมยงค์ เรื่อง “ความเป็นอนิจจัง
ของสังคม”, วารสารหมอความยุติธรรม, 2531.
3. จากหนังสือ “วาทะปรัชญาเมธี”
4. จากหนังสือ “วาทะปรัชญาเมธี”
5. จากหนังสือ “ปรีดีทัศน์รวมทัศนะนักวิชาการต่อปรีดี พนมยงค์”
โครงการฉลอง 100 ปี ชาตกาล นายปรีดี พนมยงค์ 2542.
6. จากหนังสือ “ประสบการณ์และความเห็นบางประการของ
รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์”.
7. จากหนังสือ “ปรีดีทัศน์ฯ”
8. จากหนังสือเรื่อง “ความเป็นอนิจจังของสังคม”
9. จากหนังสือเรื่อง “ความเป็นอนิจจังของสังคม”
10. จากหนังสือ “อนุสรณ์ นายปาล พนมยงค์”, 2525.
11. จากหนังสือ “The king of white elephant” (พระเจ้าช้างเผือก),
สมาคมธรรมศาสตร์นครลอนดอนเจเอส, 2533.
12. จากหนังสือ “The king of white elephant” (พระเจ้าช้างเผือก)
13. จากหนังสือ “The king of white elephant” (พระเจ้าช้างเผือก)
14. จากหนังสือ “The king of white elephant” (พระเจ้าช้างเผือก)
15. จากหนังสือ “แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์”,
มูลนิธิปรีดี พนมยงค์, 2535.
16. จากหนังสือ “ประชุมกฎหมายมหาชนและเอกชนของ ปรีดี
พนมยงค์”, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

ทัศนะทางการเมือง

ความมุ่งหมายของคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475

สาระสำคัญของความมุ่งหมายหรือปณิธานของคณะราษฎร คือ

1. เปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเหนือกฎหมาย (เรียกตามศัพท์ไทยว่า “สมบูรณาญาสิทธิราชย์”) นั้น มาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

2. พัฒนาประเทศตามหลัก 6 ประการของคณะราษฎร คือ

(1) จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมืองในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

(2) จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

(3) จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทาง

เศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

(4) จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

(5) จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น

(6) จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

(แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์)

ความหมายของประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” จะมีความหมายเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากความหมาย “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” เพราะอำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน ซึ่งมีสิทธิกับหน้าที่ตามธรรมชาติของมนุษย์ชน

(แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์)

สาระสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การที่ประชาธิปไตยถือมติปวงชนเป็นใหญ่ ก็เพื่อราษฎรทั้งหลายที่ประกอบเป็นปวงชนนั้นได้มีรัฐบาลของปวงชน ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นโดยตรงหรือโดยทางผู้แทนราษฎร จึงจะเป็นรัฐบาลที่กระทำการเพื่อประโยชน์ของราษฎรทั้งหลาย

ให้มีความอุดมสมบูรณ์ในการครองชีพ และปลอดภัยจากการกดขี่เบียดเบียนระหว่างกัน อีกทั้งเพื่อให้ราษฎรทั้งหลายประพฤติดอกันตามศีลธรรมอันดีของประชาชน ชาติจึงจะดำรงคงความเป็นเอกราช และวัฒนาก้าวหน้าต่อไปได้

(แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์)

ระบบการเมืองที่จะเป็นประชาธิปไตยได้ก็จำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญ, วิธีเลือกตั้งซึ่งให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้เสมอภาคกัน และมีความสะดวกในการออกเสียงได้ในทางปฏิบัติ อีกทั้งจะต้องมีระบบที่ฝ่ายบริหารจำต้องปฏิบัติเพื่อราษฎรอย่างแท้จริง และระบบที่ฝ่ายตุลาการจำต้องมีอิสระและดำรงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม

อันที่จริงราษฎรไทยนิยมความเป็นประชาธิปไตยมาแต่โบราณกาลแล้ว อาทิในสมัยก่อน เมื่อสมภารวัดใดในชนบทว่างลง ก็มีการประชุมพระในวัดและราษฎรในหมู่บ้านเลือกสมภาร, ผู้ใหญ่บ้านว่างลง ก็ประชุมราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งราษฎรส่วนมากก็มาประชุมกัน โดยไม่ต้องเดินทางมาหน่วยเลือกตั้งที่ห่างไกล

(ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย)

ระบอบประชาธิปไตยนั้นเราหมายถึงประชาธิปไตยอันมีระเบียบตามกฎหมายและศีลธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ใช่ประชาธิปไตยอันไม่มีระเบียบ หรือประชาธิปไตย ที่ไร้ศีลธรรม เช่นการใช้สิทธิเสรีภาพอันมีแต่จะให้เกิดความปั่นป่วน ความไม่สงบเรียบร้อย ความเสื่อมศีลธรรม, ระบอบชนิดนี้เรียกว่า อนาธิปไตย หากใช้ประชาธิปไตยไม่ ขอให้ระวังอย่าปนประชาธิปไตยกับอนาธิปไตย. อนาธิปไตยเป็นภัยอย่างใหญ่หลวงแก่สังคมและประเทศชาติ

ระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงอยู่ได้ ต้องประกอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต, หรือในครั้งโบราณกาลเรียกว่า การปกครองโดยสามัคคีธรรม, การใช้สิทธิโดยไม่มีขอบเขตภายใต้กฎหมายหรือศีลธรรม หรือใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ไม่ใช่หลักของประชาธิปไตย.

(ชีวประวัติย่อของนายปรีดี พนมยงค์)

ประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์หมายถึงอะไร

ประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์นั้นหมายถึงประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นรากฐานของสังคม และประชาธิปไตย

ทางการเมืองซึ่งเป็นโครงร่างปกครอง และทัศนะประชาธิปไตย
ที่เป็นหลักนำให้มนุษย์ปฏิบัติเพื่อประชาธิปไตยเศรษฐกิจ
และการเมืองของสังคม.

(วาทะปรัชญาเมธี)

ระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจหมายถึงราษฎร
ส่วนมากของสังคมต้องไม่ตกเป็นทาสของคนจำนวนส่วน
ข้างน้อยที่อาศัยอำนาจผูกขาดเศรษฐกิจของสังคม และ
ราษฎรทั้งปวงจะต้องร่วมมือกันฉันท์พี่น้อง ออกแรงกายหรือ
แรงสมองตามความสามารถเพื่อผลิตสิ่งอุปโภคและบริโภค
ให้สมบูรณ์. ครั้นแล้วแต่ละคนก็จะได้รับผลด้วยความเป็น
ธรรมตามส่วนแรงงานทางกายหรือสมองที่ตนได้กระทำ.
ผู้ได้ออกแรงงานมากก็ได้มาก, ผู้ได้ออกแรงงานน้อยก็ได้น้อย

ระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจนั้น ไม่หมายถึงระบบ
ที่มีบางคนกล่าวว่า ใช้วิธีการริบทรัพย์สินเงินทองของทุก
คนในสังคมแล้วเอามาแบ่งเฉลี่ยเท่าๆ กัน. ถ้าหากเป็น
ระบบตามวิธีการนี้ ระบบนั้นก็ไม่ใช่ประชาธิปไตยทาง
เศรษฐกิจ เพราะมิใช่ระบบที่เป็นธรรม คือคนที่ไม่ทำงาน
หรือทำงานอย่างเกียจคร้าน ก็จะได้ส่วนแบ่งเท่ากับคนที่
ทำงานด้วยความอดสาหัสและจะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมทาง
เศรษฐกิจของสังคม.

(ปริทัศน์ พนมยงค์ กับสังคมไทย)

การมีระบบประชาธิปไตยทางการเมืองเท่านั้น แม้จะเป็นประโยชน์แก่ราษฎรส่วนมากดีกว่าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางการเมืองเลยก็จริงอยู่ แต่ถ้าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจด้วยแล้ว ราษฎรส่วนมากก็ไม่มีโอกาสในทางปฏิบัติที่จะใช้สิทธิประชาธิปไตยได้ เพราะคนส่วนน้อยที่กุมอำนาจเศรษฐกิจอยู่ในมือย่อมมีโอกาสดีกว่าในการใช้สิทธิประชาธิปไตยทางการเมือง.

ขอให้ดูตัวอย่างการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของหลายประเทศที่ไม่มีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจนั้น พวกของผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจสามารถทุ่มเทเงินมาใช้จ่าย ได้รับเลือกตั้งเข้ามาอยู่ในรัฐสภายิ่งกว่าผู้มีความสามารถทางการเมืองแต่ไม่มีทุนมาลงในการเลือกตั้ง. ในกรณีเช่นนี้อำนาจทางการเมืองก็ตกอยู่ในมือของผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งสามารถใช้อำนาจทางการเมืองดลบรรดาลให้เศรษฐกิจเป็นไปตามความประสงค์ของตนและพวกของตนที่เป็นคนจำนวนข้างน้อยของสังคม.

สังคมของมนุษย์จะดำเนินไปสู่รูปใดนั้น ก็โดยความเคลื่อนไหวของมนุษย์ในสังคมนั้นๆ. มนุษย์จะสามารถผลักร

ดันให้สังคมก้าวหน้าไปสู่ระบบประชาธิปไตยทั้งในทางเศรษฐกิจและทางการเมืองได้นั้นก็จำเป็นต้องมีทัศนะสังคมที่เป็นประชาธิปไตยยึดถือเป็นหลักนำในการดำเนินกิจกรรมทางสังคม. ถ้าหากผู้ใดต้องการระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์หรือแม้แต่ต้องการเพียงระบบประชาธิปไตยทางการเมืองแต่ยึดถือทัศนะทางสังคมที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยเป็นหลักนำแล้ว ก็ย่อมดำเนินกิจกรรมไปตามแนวทางที่ไม่อาจเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยตามความต้องการนั้นได้.

(ปริทัศน์ พนมยงค์ กับสังคมไทย)

ถ้าราษฎรไทยส่วนมากถูกกรอกสมองให้หลงเชื่อตามทัศนคติที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ไซ้ ภัยอันตรายก็เกิดขึ้นได้แก่สังคมไทย

(วาทะปรัชญาเมธี)

เราจะต่อต้านระบบเผด็จการได้อย่างไร

บุคคลใดยึดถือทัศนะกึ่งประชาธิปไตยก็ดำเนินการปฏิบัติไปได้เพียงกึ่งประชาธิปไตย. บุคคลใดยึดถือทัศนะที่ตกค้างมาจากระบบทาสก็ดำเนินการปฏิบัติให้มีการปกครอง

เยี่ยงระบบทาส และเป็นกำลังเกื้อกูลให้ระบบเผด็จการที่ปกครองราษฎรเยี่ยงระบบทาส กลับฟื้นขึ้นมาได้ตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์

(แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์)

ปัญหาที่มีได้อยู่ที่ว่าถ้าผู้ใดเป็นทหารแล้วยอมนิยมลัทธิเผด็จการ หรือผู้ใดเป็นพลเรือนแล้วยอมสนับสนุนประชาธิปไตย. ปัญหาอยู่ที่ซากทัศนคติที่ตกค้างมาจากระบบทาส ยังคงฝังอยู่ที่บุคคลใด ไม่ว่าคนนั้นเป็นทหารหรือพลเรือน ก็ทำให้บุคคลนั้นๆ ถือเป็นหลักนำดำเนินการปฏิบัติไปในแนวทางที่ต้องการ หรือสนับสนุนให้มีระบอบเผด็จการที่ปกครองราษฎรอย่างระบบทาส.

(แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์)

หลักทั่วไปมีว่า ชนชั้นใดมีอำนาจเศรษฐกิจ ชนชั้นนั้นอาศัยอำนาจเศรษฐกิจช่วยยึดครองอำนาจทางการเมืองเพื่อประโยชน์แห่งชนชั้นของตนและพันธมิตรของตน

(วาทะปรัชญาเมธี)

ฝ่ายเผด็จการยอมใช้วิธีเศรษฐกิจ, วิธีการเมือง, วิธีใช้กำลังทหารตำรวจ วิธีจิตวิทยา ที่ทำให้คนลุ่มหลงในระบบ

เผด็จการ ซึ่งฝ่ายต่อสู้เผด็จการจะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้
ขุมพลังต่อต้านเผด็จการที่แท้จริงของประเทศไทยคือ
ราษฎรไทยจำนวนมากส่วนข้างมากที่ถูกกดขี่เบียดเบียนจาก
ระบบเผด็จการและซากเผด็จการ

ถือว่าทุกวิถีทางที่บันทอนอำนาจเผด็จการย่อมเป็น
ประโยชน์ในการต่อต้านเผด็จการ

(แนวความคิดประชาธิปไตยของ ปรีดี พนมยงค์)

ถ้าเราช่วยกันประคองให้ระบอบประชาธิปไตยนี้ได้
เป็นตามระเบียบเรียบร้อย ระบอบเผด็จการย่อมมีขึ้นไม่ได้

(ชีวประวัติย่อของนายปรีดี พนมยงค์)

“อำนาจรัฐ” เป็นของผู้ใด

รัฐ ในความหมายว่า “อำนาจเหนือปวงชน” หรือ
“อำนาจบังคับปวงชน” เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยทาสเป็นต้นมา
(เรียกว่า “อำนาจรัฐ”)

(ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย)

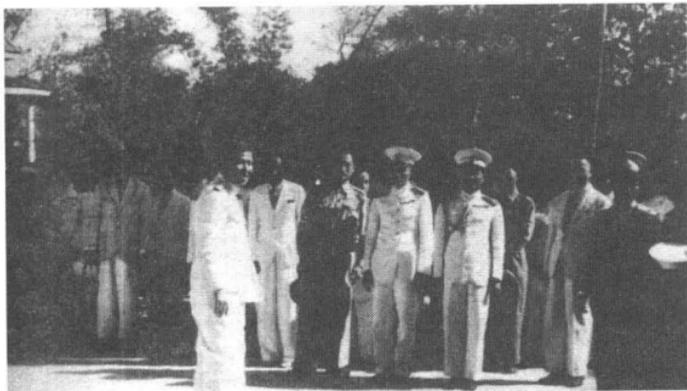
ในสังคมแห่งระบบชนานุภาพ (ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม)
ซึ่งแม้ “เจ้าสมบัติ” (นายทุน) จะสามารถใช้จ่ายการผลิต
ของสังคมใช้ให้คนส่วนมากในสังคมทำงาน โดยมี “ค่าจ้าง”

ก็ตาม แต่ “เจ้าสมบัติ” ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมี “อำนาจรัฐ” ในการบังคับให้เป็นไปตามความต้องการของตน สถาบันและระบบสังคมธนาภาพจึงเป็นไปตาม “อำนาจรัฐ” นั้น

“อำนาจรัฐ” เป็นเครื่องมือของ “วรรณะ” ที่ปกครองในสังคมที่สมาชิกแบ่งออกเป็น “วรรณะ” ต่างๆ

ในทางนิตินัย อาจกล่าวกันว่า “อำนาจรัฐ” เป็นของสมาชิกทั้งหลายแห่งสังคม แต่ในทางพฤตินัย สมาชิกแห่งสังคมผู้ถืออำนาจรัฐก็คือ “วรรณะ” ที่ปกครองสังคม ซึ่งใช้ “อำนาจรัฐ” เพื่อประโยชน์แก่ “วรรณะ” ของตนยิ่งกว่าเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคม.

(ความเป็นอนิจจังของสังคม)

สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้นายปรีดี พนมยงค์
ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2484

0

NAVY

MIYOMA

ทัศนะทางเศรษฐกิจ

อุดมการณ์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475

การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนี้เป็นจุดประสงค์อันใหญ่ยิ่งของข้าพเจ้าในการทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง. ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เปลือกนอกเท่านั้น. ข้าพเจ้ามุ่งต่อสาระสำคัญคือ “บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร” และถือว่ารัฐธรรมนูญเปรียบประดุจกุญแจที่จะไขประตูช่องทางให้ราษฎรได้มีส่วนมีเสียงในการปกครองให้จัดถูกต้องตามความต้องการของตน

(เค้าโครงการเศรษฐกิจ)

ถ้าหากรัฐธรรมนูญไม่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของมวลราษฎร วิกฤตการณ์ก็ต้องเกิดขึ้นตามกฎหมายธรรมชาติ.

มวลราษฎรไม่อาจอาศัยระบบรัฐธรรมนูญที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยสมบูรณ์แก้ความทุกข์ยากของมวลราษฎร ถ้วนหน้าได้

(วาทะปรัชญาเมธี)

การที่จะส่งเสริมให้ราษฎรได้มีความสุขสมบูรณ์นั้นก็มีอยู่ทางเดียวซึ่งรัฐบาลจะต้องเป็นผู้จัดการเศรษฐกิจเสียเอง โดยแบ่งการเศรษฐกิจนั้นออกเป็นสหกรณ์ต่าง ๆ

(เค้าโครงการเศรษฐกิจ)

สหกรณ์นี้จะได้ประกอบกิจการเศรษฐกิจตามแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ.

สหกรณ์เหล่านี้ ผู้เป็นสมาชิกของสหกรณ์ย่อมร่วมกันประกอบการเศรษฐกิจครบรูป คือ

1. ร่วมกันในการประดิษฐ์ โดยรัฐบาลเป็นผู้ออกที่ดินและเงินทุน สมาชิกสหกรณ์เป็นผู้ออกแรง
2. ร่วมกันในการจำหน่ายและขนส่ง กล่าวคือผลที่สหกรณ์ทำได้นั้น สหกรณ์ย่อมทำการจำหน่ายและขนส่งในความควบคุมของรัฐบาล
3. ร่วมกันในการจัดหาของอุปโภคและบริโภค คือ สหกรณ์จะเป็นผู้จำหน่ายของอุปโภคและบริโภคแก่สมาชิก

เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม แต่อาหารนั้นไม่จำเป็นที่สหกรณ์จะต้องทำอาหารสุกจำหน่าย สหกรณ์อาจจำหน่ายอาหารดิบ เช่น ข้าวสาร เนื้อดิบ เหล่านี้ ให้สมาชิกซื้อไปจัดปรุงเองตามความชอบ แต่ถ้าสมาชิกต้องการความสะดวก จะซื้ออาหารที่สำเร็จแล้วจากสหกรณ์ก็ได้ตามใจสมัคร

4. ร่วมกันในการสร้างสถานที่อยู่ คือ สหกรณ์จะได้จัดสร้างสถานที่อยู่ในความควบคุมของรัฐบาล สมาชิกครอบครัวหนึ่งก็จะมีบ้านอยู่หลังหนึ่ง และปลูกตามแผนผังของสหกรณ์ ให้ถูกต้องตามอนามัยและสะดวกในการที่จะจัดการปกครองและระวางเหตุภัยอันตราย

เมื่อราษฎรได้รวมกันเป็นสหกรณ์มีบ้านอยู่เป็นหมู่ด้วยกันแล้ว การจัดให้สหกรณ์ได้มีการปกครองตามแบบเทศบาลย่อมทำได้สะดวก

รัฐบาลจะต้องถือหลักว่าจะต้องจัดการกิจการและอุตสาหกรรมทุกอย่างให้มีขึ้น ซึ่งในที่สุดประเทศไม่จำเป็นต้องอาศัยต่างประเทศ.

เราจำต้องดำเนินตามหลักของนักเศรษฐกิจวิทยาของเยอรมันผู้หนึ่งชื่อ เฟรเดอริคคิสต์ ซึ่งแสดงความเห็นว่าเยอรมันต้องทำตนให้เป็นรัฐบริบูรณ์เสียก่อน กล่าวคือมีอุตสาหกรรม กสิกรรม ศิลปวิทยา ให้พร้อมสมบูรณ์ และ

เมื่อได้เป็นเช่นนั้นแล้วจะมีการแข่งขันในระหว่างประเทศก็ควร.

(เค้าโครงการเศรษฐกิจ)

โดยที่คณะราษฎรได้ประกาศหลัก 6 ประการเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 นั้น แสดงให้เห็นว่าปรารถนาดำเนินวิธีให้สยามมีเอกราชสมบูรณ์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งการศาล อีกทั้งได้แสดงให้เห็นว่าปรารถนาแก้ระบบเศรษฐกิจเก่าให้ดำเนินไปตามวาระแห่งแนวทางสังคมนิยม. ฉะนั้นเมื่อได้มีระบบการเมืองใหม่ที่ให้เสรีภาพในการเลือกถือลัทธิเศรษฐกิจและการเมือง ผมจึงได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจต่อรัฐบาลเพื่อแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยให้จัดตั้งสหกรณ์ครบรูป (อเนกประสงค์) อันเป็นสหกรณ์สังคมนิยม (Socialist Co-operative ที่จะนำไปสู่ “สังคมนิยมของราษฎร” (People’s Socialism) ซึ่งต่างกับสหกรณ์ทุนนิยม (Capitalist Co-operative)

(ขุมปัญญาของปรีดี พนมยงค์)

สาระสำคัญของระบบเศรษฐกิจสหกรณ์

ตามวิธีของผมนั้น ผมก็เปลี่ยนสภาพการปกครองของตำบลให้เป็นสหกรณ์หมด

ราษฎรเขาจัดตั้งและปกครองของเขาเอง แต่เรา (รัฐบาล) มีที่เรียกว่า ที่ปรึกษา

เราก้าวหน้าไปกว่า...ครั้งสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เขามี แต่สหกรณ์เครดิตเป็นสำคัญ รวมกันแล้วก็ไปกู้เงิน แล้วก็เอามาใช้หนี้ที่ชาวนาเป็นลูกหนี้อยู่โดยมากรูปหนึ่งแต่ของเรา มีสหกรณ์ทั้งสหกรณ์การผลิตและทุกรูปเศรษฐกิจ. ราษฎรก่อตั้งเองโดยรัฐบาลเข้าไปช่วย คือช่วยนำ คือรัฐก็ต้องช่วยชี้แจงที่จะให้ชาวนาเขารวมกันเป็นสหกรณ์ ไม่ใช่ไปชี้สั่ง

ผมปรารถนาที่จะให้เป็น “สหกรณ์สังคมนิยม” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญา “สังคมนิยมวิทยาศาสตร์ ประชาธิปไตย”.

สหกรณ์มีหลายลักษณะต่าง ๆ กัน แต่จำแนกเป็น ลักษณะใหญ่ได้ 2 ลักษณะคือ

- ก. สหกรณ์ทุนนิยม
- ข. สหกรณ์สังคมนิยม

(ประสบการณ์และความเห็นบางประการ
ของรัฐบาลราษฎรอาวุโส ปรีดี พนมยงค์)

วิสัยทัศน์ทางเศรษฐกิจในหลายมิติ

ราษฎรที่เกิดมาย่อมจะได้รับการประกันจากรัฐบาลว่า ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งสิ้นชีพซึ่งในระหว่างนั้นจะเป็นเด็กหรือ เจ็บป่วย หรือพิการ หรือชราทำงานไม่ได้ก็ดี ราษฎรก็จะได้รับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ ปัจจัยแห่งการดำรงชีวิต.

การทำนาของเราได้ใช้วิธีไถ หว่าน เกียว ฯลฯ เหล่านี้ โดยแรงคนและสัตว์พาหนะ...แต่ถ้าหากให้ผู้ชำนาญการ จักรกล (เทคโนโลยี) ปรับปรุงเครื่องจักรกลให้เหมาะสมแก่ ภูมิประเทศแล้ว (ซึ่งสามารถเป็นได้เพราะวิทยาศาสตร์...) และเป็นธรรมดาของการเศรษฐกิจ เมื่อมีเครื่องจักรกล (เทคโนโลยี) แรงงาน (ผลผลิตภาพของแรงงาน) ก็ย่อมจะ เพิ่มขึ้นได้มาก.

รัฐบาลอาจวางนโยบายการคลัง เช่น การเก็บภาษีทาง อ้อม ซึ่งเก็บจากราษฎรคนหนึ่งวันหนึ่งเล็กน้อย ซึ่งราษฎร ไม่รู้สึกเดือดร้อนนัก เมื่อรวมเป็นปีก็ได้เงินจำนวนมาก.

หลักสำคัญที่ควรคำนึงก็คือ รัฐบาลจำต้องดำเนินวิธี (นโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจ) โดยละม่อม คือต้อง

อาศัยการร่วมมือระหว่างคนรวยกับคนจน รัฐบาลต้องไม่
ประหัตประหารคนรวย.

นักวิทยาศาสตร์ยังคงค้นคว้าได้เสมอรัฐบาลจะมีรางวัลให้
และจะยอมรับกรรมสิทธิ์แห่งการคิดประดิษฐ์สิ่งใดได้

(เค้าโครงการเศรษฐกิจ)

ลัทธิสังคมนิยมเน้นถือหลักให้บุคคลได้รับปันผล
ตามความสามารถที่ตนทำงานให้แก่สังคม มิใช่เป็นการ
แบ่งปันผลให้ทุกคนได้เท่ากัน.

(อนาคตของไทยฯ)

ตั้งแต่บรรพบุรุษสร้างชาติไทยเป็นต้นมา เราถือ
นโยบายเอกราชทางการคลังไม่เคยใช้นโยบาย “ภิกษาจารย์”.
ปีใดเรามีงบประมาณรายได้มาก เราก็ใช้มาก. ปีใดเรามีงบ
ประมาณรายได้น้อย เราก็ใช้น้อยตามอัตภาพ. ถ้าถึงคราว
ที่เราจำเป็นต้องลงทุน เราก็กู้เงินโดยเสียดอกเบี้ย ไม่มี
อะไรผูกผัน ไม่ใช่เป็นการขอทาน.

เราจะต้องใช้นโยบายเอกราชทางการคลังของชาติ
เพื่อช่วยรักษาความเป็นเอกราชของชาติไว้

จริงอยู่เวลานี้เราอาจจะต้องรับความช่วยเหลือจาก

ต่างประเทศ แต่เราต้องรับจากทุกประเทศ โดยไม่มีอะไรผูกพันอยู่กับประเทศหนึ่งประเทศใด มิฉะนั้นเราจะต้องทำตามที่ประเทศไหนให้เงิน ซึ่งเป็นการเสียความเป็นเอกราช.

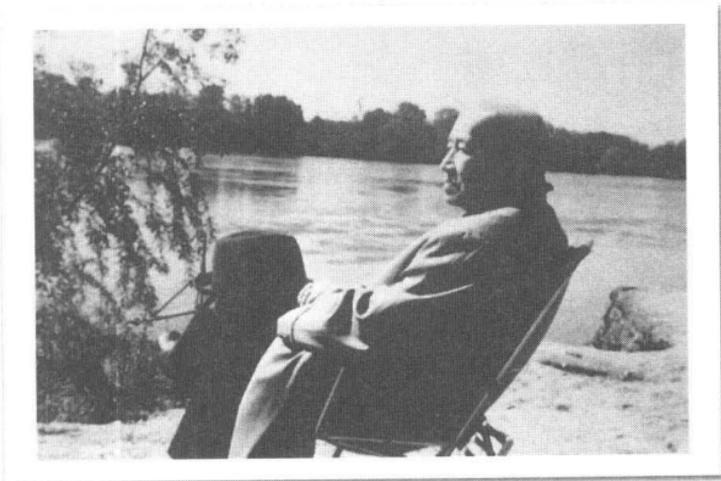
(อนาคตของไทยฯ)

พลังการผลิต (เครื่องมือการผลิตและคนที่สามารถทำและสามารถใช้เครื่องมือการผลิต) (ขีดความสามารถทางเทคโนโลยี) นั้นเป็นสิ่งที่กำหนดให้ระบบเศรษฐกิจทาสต้องเปลี่ยนเป็นระบบศักดินา และระบบศักดินาเปลี่ยนมาเป็นระบบทุนนิยม ฯลฯ.

(ขุมปัญญาของปรีดี พนมยงค์)

ในสังคมกำลังพัฒนา (Developing country) หมายถึงสังคมที่กำลังการผลิต, เทคนิคกับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ได้พัฒนาเข้ามาสู่สังคมนั้น, ในอนาคตอันไม่ยาวนานนักการกสิกรรมของสังคมนั้นก็จะมีสภาพเป็นอุตสาหกรรมดังปรากฏในสังคมยุโรปและสหรัฐอเมริกา. เศรษฐกิจทุนนิยมก็จะเข้าแทนที่เศรษฐกิจศักดินา.

(ขุมปัญญาของปรีดี พนมยงค์)

พักผ่อนริมแม่น้ำลัวร์ พฤษภาคม พ.ศ. 2523

ทัศนะทางสังคม

โครงสร้างของสังคมประกอบด้วยสิ่งใด

สังคมของมนุษยชาติประกอบด้วย

ก. เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม

ข. การเมือง เป็นโครงสร้างเบื้องต้นจากรากฐานเศรษฐกิจซึ่งสามารถสะท้อนไปยังรากฐานเศรษฐกิจ อำนวยให้เศรษฐกิจดำเนินการผลิตของสังคม

ค. ทัศนะทางสังคม เป็น “จิตใจที่เกิดขึ้นหรือเพาะขึ้น” (ภาษาละตินว่า *Animi Cultura*) จากระบบเศรษฐกิจที่เป็นรากฐาน และจากระบบการเมืองที่เป็นโครงสร้างเบื้องต้นนั้น เป็นหลักนำจิตใจของมนุษย์ในสังคมให้ปฏิบัติ

ความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ดังกล่าวนี้ อาจจะ
เป็นโดย

ก. วิธีที่บุคคลในสังคมต่างช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกัน
และกันฉันท์พี่น้อง เช่น ระบบปฐมสหการ และระบบ
สังคมนิยมสมบูรณ์ในอนาคต หรือ

ข. วิธีที่คนส่วนน้อยจำนวนหนึ่งที่มีอำนาจในสังคมใช้ให้คนส่วนมากในสังคมทำงาน เช่น ระบบทาส, ระบบศักดินา, ระบบธนาญาภาพหรือระบบทุนสมัยใหม่ หรือ

ค. วิธีหัวต่อผสมผสานระหว่างวิธีดังกล่าวข้างต้น.

(สังคมปรัชญาเบื้องต้น)

สังขารของมนุษยชาติไม่ว่าจะอยู่ในท้องที่ใด ก็เป็นสังขารแห่งมนุษยชาติเหมือนกัน. สภาพความเป็นอยู่นั้น ก็ก่อให้เกิดอุปนิสัยและวัฒนธรรมโดยเฉพาะของแต่ละสังคม.

(สังคมปรัชญาเบื้องต้น)

สังขารของมนุษยชาติไม่ว่าจะอยู่ในท้องที่ใด ก็เป็นสังขารแห่งมนุษยชาติเหมือนกัน. สภาพความเป็นอยู่นั้น ก็ก่อให้เกิดอุปนิสัยและวัฒนธรรมโดยเฉพาะของแต่ละสังคม.

(สังคมปรัชญาเบื้องต้น)

หลักการแบ่งชนชั้นของสังคมใดๆ นั้นจะต้องเป็นไปตามระดับแห่งความสัมพันธ์การผลิตทางเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานของสังคม และความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เป็นโครงสร้างเบื้องต้น.

(วาทะปรัชญาเมธี)

ความรู้สึกของคนยากจนกับคนร่ำรวยนั้นต่างกัน คนที่อยู่กระท่อมมีความรู้สึกนึกคิดต่างกับคนที่อยู่ในปราสาท.

(อนาคตของไทยกับสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน)

ความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นสิ่งกำหนดจิตสำนึกของมนุษย์. ความเป็นอยู่นั้นหมายถึง “ฐานะและวิถีดำรงชีวิต” ที่แตกต่างกันระหว่างมนุษย์ ซึ่งจำแนกออกเป็นชนชั้น.

ชนชั้นเหล่านี้ต้องการผูกขาดอำนาจเศรษฐกิจการเมือง วัฒนธรรมของสังคมไว้ในกำมือแห่งชนชั้นของตน ดังนั้นจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความเห็นแก่ตัวของชนชั้น ซึ่งทำให้ “ความเห็นแก่ผู้อื่นเป็นส่วนรวม” ลดน้อยลงมา และความรักชาติเป็นส่วนรวมก็ลดน้อยตามไปด้วย.

ส่วนชนชั้นประเภทคนงานสมัยเก่าคือ ทาส ข้าไพร่ และคนงานสมัยใหม่คือกรรมกรชนิดต่าง ๆ และชาวนายากจนนั้น ความเป็นอยู่ทางชนชั้นของพวกเขาไม่มีลักษณะเป็นการผูกขาด หรือจะนำไปสู่การผูกขาดสังคม ฉะนั้นจึงมีความรักชาติมากกว่าชนชั้นพวกที่ต้องการผูกขาด หรือจะนำไปสู่การผูกขาดสังคม.

(ประสบการณ์และความเห็นบางประการ
ของรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์)

ระบบสังคมปัจจุบันจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนแปลงจากระบบที่มีการกดขี่เบียดเบียน ไปสู่ระบบที่ปราศจากการกดขี่เบียดเบียนระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงระบบสังคมของมนุษยชาติ นั้น อาจเป็นไปได้โดยวิธีสันติ หรือโดยวิธีไม่สันติ การที่มนุษย์ของบางประเทศใช้วิธีไม่สันติในการเปลี่ยนแปลงนั้นก็เพราะระบบสังคมเก่าได้กีดกันทางนิตินัย หรือทางพฤตินัย หรือ ทั้งสองทาง มิให้มนุษย์ใช้วิธีสันติได้

พลังแห่งความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคมหนึ่ง ๆ ก็คือพลังของมวลราษฎรแห่งสังคมนั้น ๆ นั่นเอง

(อนาคตของไทยกับสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน)

ทัศนะทางสังคมว่าด้วยรักชาติและความรักปิตุภูมิท้องถิ่น

การเปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทย (เมื่อ พ.ศ. 2482) นั้นสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างคนเชื้อชาติไทยที่มีทัศนะทางสังคมแตกต่างกัน คือฝ่ายหนึ่งถือ “ทัศนะรักชาติ” (Patriotism) กับอีกฝ่ายหนึ่งถือ “ทัศนะเชื้อชาตินิยม” (Racism) ประกอบด้วย “ทัศนะคลั่งชาติ” (Chauvinism) ที่เกินขอบเขต.

ความขัดแย้งเกี่ยวกับที่มาแห่งมูลศัพท์ (นิรุกติศาสตร์) ของคำว่า “สยาม” นั้นเป็นปัญหารอง.

“ทัศนะรักชาติ” (Patriotism) เป็นทัศนะประชาธิปไตย ซึ่งรักทุกเชื้อชาติและชนชาติที่ประกอบกันเป็น “ชาติ” เดียวกัน ครอบครองดินแดนประเทศเดียวกัน คือเป็นปิตุภูมิ (Patrie) เดียวกัน มีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานของสังคมเดียวกัน ยอมเสียสละส่วนตัวเพื่อชาติ และปิตุภูมิเป็นส่วนรวม

ทุกชาติเป็นผลแห่งวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ช้านาน ซึ่งประกอบด้วยหลายเชื้อชาติและชนชาติซึ่งเดิมมีดินแดนโดยเฉพาะ แล้วต่อๆ มาได้สमानกันประกอบเป็นชาติเดียวกัน.

ประวัติศาสตร์ชาติไทยเพียง 200 ปีก็แสดงให้เห็นแล้วว่าก่อนนั้นมีแว่นแคว้นหรือรัฐมากหลายซึ่งแต่ละเชื้อชาติและชนชาติแยกย้ายกันอยู่ ครั้นแล้วก็ค่อยๆ วิวัฒนาการประกอบเป็นชาติเดียวกันแห่งประเทศสยาม

เอกภาพของชาติจะมั่นคงได้ก็โดยระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ คือประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ, ทางการเมือง, ทัศนะประชาธิปไตย ซึ่งรวมทั้ง “ทัศนะรักชาติ” (Patriotism)

ในสยามนั้น ความฝันของพวกเชื้อชาตินิยมที่จะ

สถาปนามหาอาณาจักรไทย รวบรวมคนเชื้อชาติไทยต่างๆ ในเอเชีย นั้น ไม่มีทางเป็นไปได้ แต่หากความฝันนั้นก็ยังคง มีอยู่ที่เป็นมรดกตกทอดมา.

(ปริติ พนมยงค์ กับสังคมไทย)

อย่าประมาทซากทศนะเหล่านี้ และอย่าทำการใดๆ ที่จะทำให้ซากเหล่านี้ถือเป็นข้ออ้างในการฟื้นฟูการต่อสู้อันระหว่างเชื้อชาติขึ้นมาอีก อันจะทำให้ผู้บริสุทธิ์ของเชื้อชาติต่างๆ ต้องพลอยเดือดร้อนด้วย

(ขุมปัญญาของ ปริติ พนมยงค์)

การรักปิตุภูมิท้องที่มีได้หมดไปง่ายๆ และยิ่งประกอบด้วยท้องที่นั้นๆ มีศาสนาต่างกัน หรือศาสนาเดียวกันแต่นิกายต่างกันกับพลเมืองส่วนข้างมากของชาติที่รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว การรักปิตุภูมิท้องที่ก็ยิ่งลึกซึ้ง

แต่ละชาติประกอบขึ้นด้วยการรวมชนหลายเชื้อชาติเข้าเป็นชาติเดียวกัน บางเชื้อชาติที่เข้าร่วมอยู่เป็นเวลานานหลายสิบหรือหลายร้อยศตวรรษแล้ว ก็หมดร่องรอยที่แสดงเชื้อชาติเฉพาะของตน. บางเชื้อชาติที่เข้าร่วมอยู่ไม่นาน ก็ยังมีร่องรอยแห่งเชื้อชาติของตนอยู่มากบ้าง

น้อยบ้างตามกาลละ เช่นสำเนียงพูดแปร่งจากชนส่วนข้างมาก และยังมีภาษาท้องถิ่นของตน เช่นชาวแคว้นเวลส์ในสหราชอาณาจักร และในหลายท้องถิ่นของประเทศไทย เช่น คนสัญชาติไทยในท้องถิ่นนั้นๆ พูดไทยไม่ได้ หรือบางคนพูดไทยได้ แต่แปร่งมากจนคนไทยภาคกลางเข้าใจยาก, หรือเรียนหนังสือไทย พูดไทยได้แล้ว พูดไทยกับข้าราชการหรือคนไทยในท้องถิ่นอื่น ส่วนภายในคนท้องถิ่นเดียวกัน ก็ชอบพูดภาษาท้องถิ่น หรือสำเนียงตามท้องถิ่นของตน อันแสดงถึงวิวัฒนาการแห่งความแตกต่างในเชื้อชาติหรือเชื้อท้องถิ่นโดยเฉพาะ

ยิ่งกว่านั้น บางแคว้นบางเขตภายในชาติก็ยังคงแสดงสัญลักษณ์ว่ามีเจ้าของตนโดยเฉพาะ แม้เพียงเป็นแต่ในนาม เช่น เจ้าแห่งแคว้นเวลส์ดังกล่าวแล้ว และแม้คนเวลส์ทั่วไป ก็พูดภาษาอังกฤษ.

ส่วนในประเทศไทยนั้นเจ้าผู้ครองนครและราชาแห่งรัฐต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ภายหลังอภิวัตน์ พ.ศ. 2475 เช่นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ถึงแก่พิราลัยประมาณ 6 ปีภายหลังอภิวัตน์, เจ้าผู้ครองนครลำพูนถึงแก่พิราลัยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2, พระยาพิพิธฯ ราชาแห่งยะหริ่ง และ

พระกฤษณะ ราชาแห่งระแงะ ลั่นซีพรราวๆ ปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือภายหลังจากนั้นไม่นาน, พระเจ้ามหาพรหมสุรธาตาซึ่งทรงศักดิ์เป็นพระเจ้าน่านนั้นพิราลัยราวๆ พ.ศ. 2474, ราชาแห่งสายบุรีลั่นซีพรราวๆ พ.ศ. 2473

เรื่องต่างๆ ข้างบนนี้ เราต้องสังเกตไว้ เพื่อจะหาทางที่ถูกต้องป้องกันมิให้เรื่องขยายตัวไปเพื่อรักษาความเป็นเอกภาพของชาติไว้.

(ปริทัศน์ พนมยงค์ กับสังคมไทย)

ปัญหาและการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ท่านที่ติดตามข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์สามจังหวัดของสยาม คือ ปัตตานี นราธิวาส ยะลา ซึ่งพลเมืองส่วนมากเป็นเชื้อชาติมลายูและนับถือศาสนาอิสลามนั้น ก็คงจะทราบตามข่าวของรัฐบาลไทยและรายงานของนายตำรวจบางคนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ แสดงว่าในบริเวณสามจังหวัดนั้นมีขบวนการแยกดินแดนเพื่อรวมเป็นสหพันธรัฐมลายูตะวันออก และมีขบวนการคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นขบวนการเดียวกันกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในมาเลเซีย อีกส่วนหนึ่งตามที่ผมทราบว่า มีขบวนการที่เชื่อมโยงกับขบวนการมาร์กซิสต์

อิสลามิก (Marxisme Islamique) ที่มีแหล่งใหญ่อยู่ในประเทศหนึ่งแห่งตะวันออกเฉียง แล้วแผ่สาขามายังมาเลเซีย และในสามจังหวัดภาคใต้สุดของสยาม.

นอกจากนี้ยังมีไทยมุสลิมที่สืบทอดอยู่ในมาเลเซียจำนวนหนึ่งที่ไม่ปรารถนาแยกดินแดนสามจังหวัดภาคใต้ของสยามออกจากสยาม หากต้องการเพียงแต่ให้มีรัฐธรรมนูญสยามขึ้นใหม่ในรูปรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ โดยให้ชนชาติต่างๆ ที่ร่วมกันอยู่ในสยามมีสิทธิปกครองตนเองรวมอยู่ในสหพันธรัฐสยาม ดังปรากฏตามคำแถลงของตวนกู ยาราลนาแซ ซึ่งมีชื่อไทยว่า อุดุลย์ ณ สายบุรี ทายาทของราชาแห่งสายบุรี (สมัยรัชกาลที่ 7 จังหวัดสายบุรีถูกยุบเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดนราธิวาส).

การใช้กำลังทหารและตำรวจปราบปรามขบวนการต่างๆ นั้น รวมทั้งร่วมมือกับมาเลเซีย ได้ทำมากกว่า 20 ปี (จนถึง พ.ศ. 2518) แล้ว ขบวนการนี้ก็ยังคงมีอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้สุดของสยามและมาเลเซียที่ติดต่อกับสยาม

ดังนั้นจึงมีปัญหาเกี่ยวกับอนาคตของสยามว่า ควรใช้นโยบายและวิธีปฏิบัติอย่างไร จึงจะเหมาะสมในการรักษา

เอกราชของสยามให้คงไว้ ทั้งที่เกี่ยวกับพลเมืองสยามที่เป็นเชื้อชาติมลายูในจังหวัดใต้สุดของสยาม และในบริเวณอื่นๆ ที่มีชนชาติส่วนน้อย

ในการนี้เราก็จะต้องพิจารณาไม่เฉพาะในทางพฤตินัยที่ว่าสยามเป็นรัฐอันหนึ่งอันเดียวกันของชนชาติต่างๆ แห่งสยามเท่านั้น คือเราจำต้องพิจารณาถึงทางพฤตินัยว่าสยามมีชนชาติที่ครองพื้นที่อยู่ดั้งเดิมอย่างไรบ้าง และชนชาติใดมีความรักปิตุภูมิแห่งท้องที่ของตนอย่างเหนียวแน่นเพียงใด

(อนาคตของไทยกับสถานการณ์ของประเทศเพื่อนบ้าน)

เมื่อกลุ่มชนต่างๆ ภายในชาติหนึ่งๆ ยังคงมีจิตสำนึกรักปิตุภูมิท้องที่ของแต่ละกลุ่มชนอยู่ ซึ่งอาจเบาบางเพราะกาลล่วงเลยมาหลายสิบหลายร้อยศตวรรษ และอาจเหนียวแน่นถ้าการรวมกับชาติอื่นเพียงไม่กี่ชั่วคน และเหนียวแน่นยิ่งขึ้นถ้าท้องที่นั้นๆ มีภาษาพูดของตนโดยเฉพาะต่างกับภาษาของชนชาติส่วนข้างมาก และถ้ามีทั้งภาษาและศาสนาที่แตกต่างกับชนส่วนข้างมากของชาติ ก็ยิ่งเหนียวแน่นมาก ซึ่งถ้าเราจะติดตามข่าวการต่อสู้ภายในชาติหนึ่งๆ ในโลกนี้ ก็พบว่า มีหลายชาติประสบปัญหาการรักษาความเป็นเอกภาพของชาติ

เมื่อประมาณไม่กี่เดือนมานี้ (ในพ.ศ.2518) ทางราชการแถลงใจความว่ามีคนไทยเชื้อชาติมลายูเป็นลูกชายของตวนกู โมหะยิดดิน ที่สืบสายจากราชาแห่งปัตตานี ได้เป็นหัวหน้าทำการต่อสู้เพื่อแยกดินแดนส่วนหนึ่งทางปักข์ใต้ตั้งขึ้นเป็นรัฐอิสระ หรือรวมเป็นสหพันธรัฐกับรัฐต่างๆ แห่งมาลายาตะวันออก.

กรณี “ราชาแห่งปัตตานี” ชื่อ अबดุลกาเด ซึ่งถูกย้ายไปกักตัวอยู่พิษณุโลก แต่เมื่อโปรดเกล้าฯ ให้กลับมาปัตตานีแล้ว ก็คิดแยกดินแดนอีก ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงส่งทหารรักษาวังจากนครศรีธรรมราชไปปราบ แต่ अबดุลกาเดหนีไปลี้ภัยในกัณฑ์ตัน แล้วต่อมาได้ตาย ณ ที่นั้น ส่วนทายาทชื่อ ตวนกู โมหะยิดดินนั้น ภายหลังอภิวัฒน์ พ.ศ. 2475 ได้เข้ามากรุงเทพฯ แสดงความจำนงขอรวมอยู่ในสยามต่อไป เพราะเห็นว่าสยามมีระบบรัฐธรรมนูญเป็นที่พอใจแล้ว

แต่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เล็ดลอดเดินทางไปถึงอินเดียของอังกฤษ เสรีไทยคนหนึ่งได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าที่กรุงเดลี มีชาวอังกฤษกลุ่มหนึ่งเลี้ยงเป็นเกียรติแก่ตวนกูผู้นี้ และตีไม้ให้พรว่า Long Live The King of Pattani ภายหลัง

สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสยามได้กลับมีประชาธิปไตย สมบูรณ์อีก ตวนกูผู้นี้ก็แสดงภักดีต่อสยาม. แต่ภายหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เกิดกรณีที่ครูศาสนาอิสลาม ปิดตานิบางคนถูกตำรวจจับแล้วหายตัวไป โดยมีผู้รู้เห็นว่าถูกเอาตัวไปถ่วงทะเลตาย, ตวนกูผู้นี้เลยไม่ยอมกลับมาเมืองไทย โดยตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในกลันตัน.

ขอให้เราศึกษาวิธีการต่างๆ ที่ประเทศต่างๆ รักษาเอกภาพของชาติไว้

วิธี อังกฤษ สวีเดน เนเธอร์แลนด์ รัฐบาลและชนส่วนข้างมากในชาตินั้นๆ ไม่คำนึงให้เพียงพอถึงความรู้สึกรักปิตุภูมิท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชน (ชาวไอร์แลนด์เหนือ, ชาวนอร์เวย์, ชาวเบลเยียม) ว่ามีมากมายเหนียวแน่นขนาดไหน ผลจึงบังเกิดขึ้นตามธรรมชาติแห่งการรักปิตุภูมิท้องถิ่น

วิธีเผด็จการแบบนาซี หรือฟาสซิสต์ หรือมิลิตารีสต์ ซึ่งเป็นไปได้ชั่วคราว (ในเยอรมัน, อิตาลี, ญี่ปุ่น)

วิธีสวีเดน เนเธอร์แลนด์ ซึ่งพลเมืองประกอบด้วยชนชาติพูดภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี โดยแยกออกเป็นแขวงๆ (Canton) ซึ่งแต่ละแขวงมีสิทธิปกครองตนเอง ใช้ภาษาของ

ตนเอง แล้วรวมกันเป็นสมาพันธ์รัฐ มีรัฐบาลกลางเดียวกัน ก็ไม่ปรากฏว่ามีชนชาติใดในสวิตเซอร์แลนด์ดิ้นรน ปลีกตนออกมาตั้งเป็นชาติเอกเทศต่างหาก

วิธีประชาธิปไตย ตามหลักที่ประธานาธิบดีลินคอล์น ให้ไว้คือการปกครองโดย “รัฐบาลของราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร” ถ้าทำตามนี้ได้จริง เอกภาพของชาติก็เป็น “เอกภาพของราษฎร โดยราษฎร เพื่อราษฎร” เป็นความเต็มใจของราษฎรเองที่รักษาเอกภาพของชาติจึงเป็นการรักษาเอกภาพของชาติให้มั่นคงได้.

วิธีประชาธิปไตยดังกล่าวนี้เป็นการนำไปสู่รากฐานแห่งจิตสำนึกของมนุษย์ที่จะให้มีความรู้สึกในความต้องการเอกภาพของชาติ แม้จะตั้งต้นจากโครงร่างเบื่องบนของสังคมก่อน คือมีระบบการเมืองดังกล่าวนั้น แล้วรัฐบาลแห่งระบบนั้นก็ดำเนินแก้ไขสมุฏฐานของสังคม คือสภาพเศรษฐกิจให้ราษฎรถ้วนหน้ามีความกินดีอยู่ดีทั่วกัน ราษฎรก็ย่อมเห็นคุณประโยชน์ที่ตนได้รับในการรักษาเอกภาพกับชนชาติต่างๆ ที่รวมกันเข้าเป็นชาติอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น.

การรักษาเอกภาพของชาติโดยอาศัยทางจิตที่ปราศจากฐานเศรษฐกิจและการเมืองประชาธิปไตยของราษฎร ก็

เท่ากับอาศัยการลอยไปลอยมาในอากาศ ซึ่งอาจหล่นลงหรือไปสู่อวกาศนอกโลกพิภพ.

มนุษย์อยู่ได้ด้วยการมีปัจจัยดำรงชีพและมีระบบการเมืองประชาธิปไตย ที่ให้สิทธิมนุษยชนผู้ที่อาศัยสภาพทางจิตโดยไม่กังวลถึงสภาพเศรษฐกิจ ก็เพราะเขาเองมีความสมบูรณ์หรือมีพอกินพอใช้ในทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว.

(ปริทัศน์ พนมยงค์ กับสังคมไทย)

วิธีใช้อำนาจปราบปรามพวกคิดแยกดินแดนเพียงวิธีเดียวนั้น มีตัวอย่างประเทศใดในปัจจุบันนี้บ้างที่รักษาเอกภาพของชาตินั้นไว้ได้อย่างราบรื่น และวิธีโบราณที่ให้ทุกชนชาติในสังคมถือพระศาสดาองค์เดียวกัน ก็ไม่สามารถรวมกันเป็นเอกภาพได้

จึงควรพิจารณาว่า ถึงเวลาหรือยังที่จะไม่สายเกินไปในการใช้วิธีรักษาเอกภาพของชาติไทยจากรากฐานที่แท้จริงของสังคม โดยสถาปนาระบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ทัศนะสังคม อันเป็นรูปสังคมที่เหมาะสมเพื่อให้ทุกชนชาติเห็นวาระบบนี้ นำความผาสุกในความเป็นอยู่แท้จริงของเขาได้. พวกเขา ก็จะเต็มใจร่วมกับชนชาติ

ไทยคงอยู่เป็นอาณาจักรอันเดียวกันตลอดไป

(ปริดี พนมยงค์ กับสังคมนิยม)

สาเหตุของการกระทำคามผิดต่อกฎหมายและการลงโทษ

อาจมีผู้ร้ายโดยกำเนิดแต่ก็อาจมีได้เหมือนกันที่มนุษย์บางคนมีนิสัยดี แต่ความจำเป็นในทางเศรษฐกิจหรือความอบรมในทางศีลธรรมยังไม่เพียงพอ จึงกระทำความผิดขึ้นหรือในหมู่คนยากจน เราอาจพบผู้ที่ประพฤติดียิ่งกว่าผู้มีทรัพย์เสียอีก.

การรู้หนังสืออย่างเดียวยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะป้องกันการกระทำผิด จึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาอบรมให้รู้ในสิ่งที่ผิดแลชอบ หรือการเป็นพลเมืองดี.

เหตุที่จะเกิดการกระทำผิดซึ่งเนื่องมาจากเศรษฐกิจ นั่นก็คือ ความจน ความขาดแคลนในสิ่งที่ต้องการสำหรับความเป็นอยู่ การที่จะบำบัดให้หายจากความจนหรือความขาดแคลนนี้ไม่ใช่เป็นของง่าย มิฉะนั้นทุกๆ คนจะเป็นเศรษฐีกันหมด. แต่อย่างไรก็ตาม เราจะถือเอาความยุ่งยากอันนี้ขึ้นมาเป็นข้อตัดใจ มิให้ต้องชวนชวายเป็นการเศรษฐกิจ มิได้เลย เพราะความจำเป็นในเรื่องบริโภคและอุปโภคย่อมมีอยู่ทุกวัน

ความมุ่งหมายของการศึกษาที่ดีจะต้องให้เป็นไปในทางที่จะสอนคนให้เป็นประโยชน์แก่ตัวเองและผู้อื่นด้วย. เบื้องต้นควรสอนให้รู้จักหน้าที่ที่จะรักษาตัว และเพื่อให้มีการระในตัวเอง ก็จำต้องอบรมในทางที่จะไม่ให้ต้องพึ่งผู้อื่น การทำนบনหลังคนคือพึ่งน้ำพักน้ำแรงของผู้อื่นด้วยอำนาจที่ดี ด้วยอุบายเล่าห์กลักดี ด้วยการหยิบยืมหรือด้วยการขอกที่ดี เป็นของเลวทรามต่ำช้าที่สุด ควรสอนให้นักเรียนทุกคนรู้จักการช่างที่เป็นประโยชน์ ควรหัดมือให้ทำการได้ เหมือนอย่างหัดใจให้คิดเป็น ควรสอนให้รู้จักวัตถุที่เป็นของจริง ไม่ใช่ของเท็จ และให้รู้จักสภาพความเป็นอยู่แห่งชีวิตที่แท้ ไม่ใช่ชีวิตเทียม เมื่อเป็นดังนี้ ความรู้สึกเป็นอิสระภาพจะพลันเกิดมีขึ้นแก่ใจ อันจะเป็นหลักอย่างมั่นคงของเกียรติยศและนิสัยใจคอที่ดี.

(ปัญหาเกี่ยวแก่การลงอาชญาผู้กระทำผิดกฎหมาย)

เที่ยงวันจันทร์ที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2526

ณ บริเวณสุสาน Pere Lachaise

ทำนบัญญานันทภิกขุเป็นประธานพิธีฌาปนกิจศพ

รัฐบุรุษอาวุโสของไทยอย่างเรียบง่ายตามเจตนารมณ์ของผู้วายชนม์

ประวัติย่อของท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ (พ.ศ. 2443-2526)

ถือกำเนิด ณ บ้านริมคลองเมืองฝางใต้ หน้าวัดพนมยงค์ ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอรุ่งเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2443 (ค.ศ. 1900) บิดามารดาคือนายเสียงและนางลูกจันทน์ พนมยงค์

เริ่มศึกษาหนังสือไทยที่บ้านครูแสง ตำบลท่าวาสุกรี แล้วย้ายไปศึกษาต่อที่บ้านหลวงปราณี (เปี่ยม) อำเภอกำแพงแสน และเข้าศึกษาที่โรงเรียนวัดรวก ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอกำแพงแสน สอบไล่ได้ชั้น 1 แห่งประโยค 1. ต่อมาได้ย้ายไปศึกษาที่โรงเรียนวัดศาลาปูน อำเภอรุ่งเก่า สอบไล่ได้ชั้นประถมบริบูรณ์ และไปเข้าชั้นมัธยมที่โรงเรียนวัดเบญจมบพิตรที่กรุงเทพฯ แล้วย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียนตัวอย่างมณฑลกรุงเก่าจนสอบไล่ได้ชั้นมัธยม 6 จากนั้นกลับไปศึกษาต่อในกรุงเทพฯ ที่โรงเรียนสวนกุหลาบ อีก 6 เดือน แล้วจึงลาออกกลับไปช่วยบิดาทำนา.

เข้าศึกษาที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมและศึกษาภาษาฝรั่งเศสด้วยใน พ.ศ. 2460 สอบได้เป็นเนติบัณฑิตสยามใน พ.ศ. 2462 โดยระหว่างนั้นได้ฝึกหัดงานเป็นเสมียนสำนักงานทนายความพระวิชิตมนตรี (สุด กุณฑลจินดา) และต่อมาภายหลังสำเร็จวิชากฎหมายได้เข้ารับราชการเป็นเสมียนโท กรมราชทัณฑ์.

กลางปี พ.ศ. 2463 ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงยุติธรรมให้ไปศึกษาวิชากฎหมาย ณ ประเทศฝรั่งเศส สอบไล่ได้ปริญญารัฐ “บาเซอลิเอ” และปริญญารัฐ “ลิซงซีเอ” จากมหาวิทยาลัยกอง. จากนั้นศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยปารีส สอบไล่ได้ปริญญารัฐเป็นดุษฎีบัณฑิตกฎหมายฝ่ายนิติศาสตร์ และประกาศนียบัตรชั้นสูงทางเศรษฐศาสตร์ เดินทางกลับถึงประเทศไทยเมื่อต้นปี พ.ศ. 2470

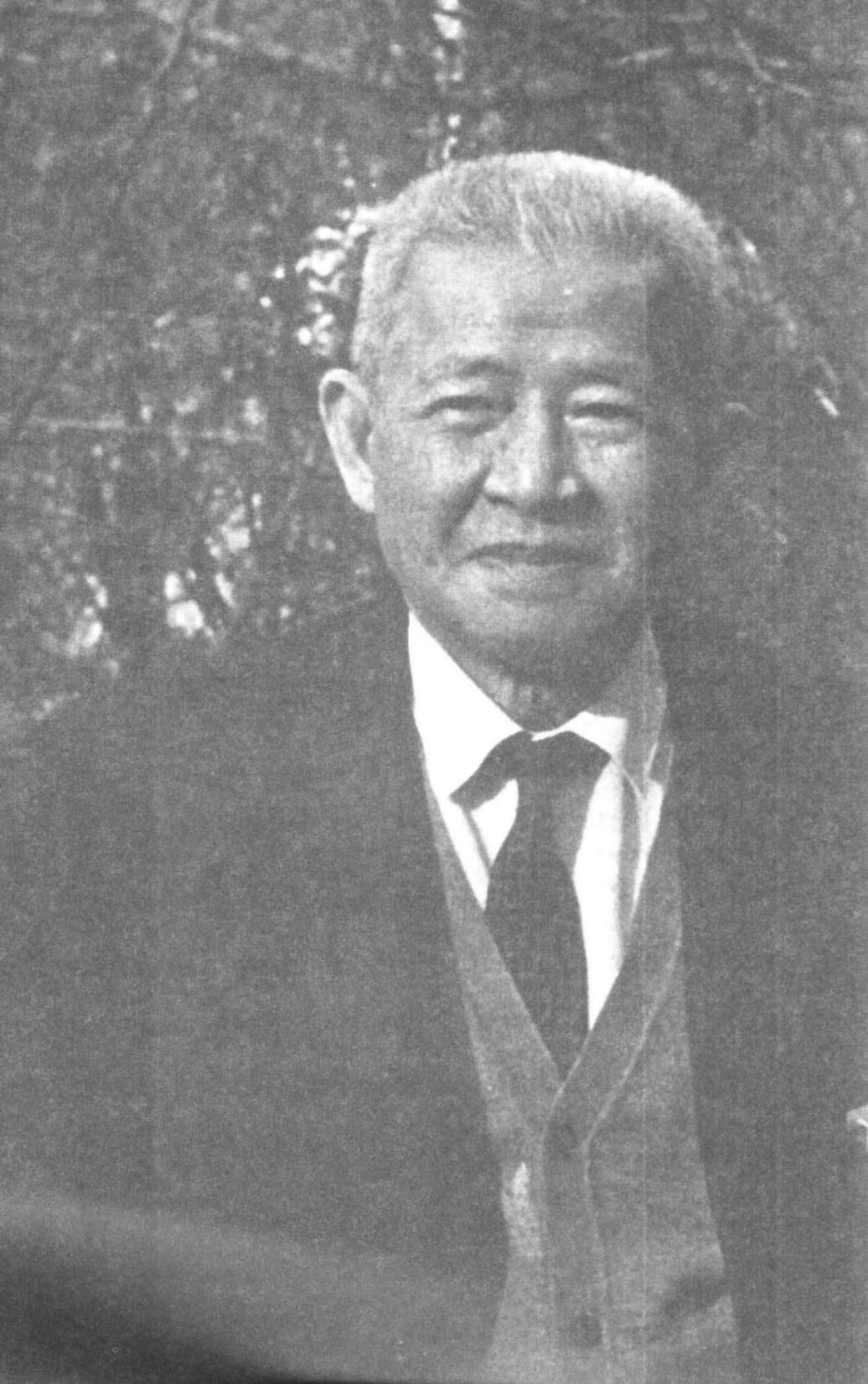
ระหว่างที่ศึกษาอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ได้รับเลือกให้เป็นนายกสมาคมนักเรียนไทย (สามัคยานุเคราะห์สมาคม) และเมื่อก่อนเดินทางกลับเมืองไทย ได้ร่วมก่อตั้ง “คณะราษฎร” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครองประเทศสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
เป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ขณะที่ดำรง
ตำแหน่งผู้ช่วยเลขาธิการกรมร่างกฎหมายและผู้สอน ณ
โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม ได้เป็นแกนนำในการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองสถาปนาการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยขึ้น และได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎรคนแรกและเป็นรัฐมนตรี.

ระหว่าง พ.ศ. 2476-2484 ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงมหาดไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยมี
ผลงานที่สำคัญหลายประการ อาทิ การตั้งเทศบาลขึ้นทั่ว
ประเทศ, การก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง,
การบอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคและการทำสนธิสัญญา
ฉบับใหม่กับนานาประเทศ, การสถาปนาประมวลรัษฎากร ฯลฯ.

ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์รัชกาลที่ 8
ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488).

ก่อนเดินทางกลับเมืองไทยได้ร่วมก่อตั้ง “คณะราษฎร” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ได้เป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองสถาปนากการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้น และได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรคนแรกและเป็นรัฐมนตรี

ระหว่าง พ.ศ. 2476-2484 ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยมีผลงานที่สำคัญหลายประการ อาทิ การตั้งเทศบาลขึ้นทั่วประเทศ, การก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, การยกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคและการทำสนธิสัญญาฉบับใหม่กับนานาประเทศ, การสถาปนาประมวลรัษฎากร ฯลฯ

ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์รัชกาลที่ 8 ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมีพระบรมราชโองการให้ยกย่องไว้ในฐานะ “รัฐบุรุษอาวุโส” ในปี พ.ศ. 2489 ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นระยะเวลา 4 เดือน

เมื่อเกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 ได้ลี้ภัยไปพำนักในประเทศจีนและประเทศฝรั่งเศส จนกระทั่งถึงอสัญกรรม ณ กรุงปารีสเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 อายุ 83 ปี

“ทางเลือกด้านเศรษฐกิจ
การเมืองและสังคม
ตามแนวคิดของท่าน
ปรีดี พนมยงค์”

หนังสือเล่มนี้ อาจช่วยให้การตัดสินใจใช้สิทธิ การเลือกตั้งของท่าน มีประสิทธิผลขึ้น

เพราะนอกจากจะทำให้ได้ทราบและเข้าใจ
แนวความคิดของรัฐบุรุษผู้เป็นแกนนำในการ
สถาปนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้น
ในเมืองไทยเมื่อ 72 ปีมาแล้ว ก็ยังจะช่วยไขปัญหา
ที่คาใจกันอยู่ อาทิ **ปัญหาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน,
ประชาธิปไตยสมบูรณ์, ระบบเศรษฐกิจที่เป็น
ประชาธิปไตย, อำนาจอรัฐและระบบเผด็จการ, ปัญหา
และการแก้ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้** ฯลฯ
โดยผู้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือท่านรัฐบุรุษอาวุโส
ปรีดี พนมยงค์ เอง

สุภาพใจ

ISBN 974-409-546-6

9 789744 095466

JA0013